

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIO QUINZENAL

ANY X. NUMS. CCV - CCX — Abril - Maig - Juny I — XVI - MCMXXIV

Preu: 3 pessetes

SUMARI

Bargello, per R. Rucabado. — Moralitats i pretextos, per J. M. Lòpez-Picó. — *Poesia catalana*: Novella, per J. Salvat-Papasseit. — *Prosa literària*: Un capítol inèdit, per E. Martínez Ferrando. — De la pura raó poètica, per A. Esclasans. — Convivència peninsular, per M. Ferrà. — *Poesia catalana*: Dos poemes, per Alfons Maseras. — *Una obra inèdita de Mossèn Cinto*: Comentari de V. Serra i Boldú; un cant del poema Amors d'En Jordi i Na Guideta, de J. Verdaguer. — Els llibres, per O. S. — Les Arts Plàstiques. — Les Revistes. — Declaració editorial.

ADMINISTRACIÓ: RAMBLA CATALUNYA, 125

BARCELONA

OBRES PUBLICADES

PER LA

SOCIETAT
CATALANA
D'EDICIONS

ADMINISTRACIO:

LLIBRERIA PUIG I ALFONSO

PLAÇA NOVA

VENDA: A totes les llibreries

TALLER DE JOIERIA

Jaume Mercadé

Passeig de Gràcia, 46 - Telèfon 1373 A

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY X — NÚMS. CCV - CCX — ABRIL a JUNY — 1924

Bargello

EL més florentí dels museus de Florència, és, sinó el *cau*, el *castell-ferrat* dit Bargello. Es aspre i ple de llances i canons, el feréstec palau del Podestà, que en una cambra de la torre serva les terrorífiques—però admirables—ceroplàsties de la Pesta negra. Doncs allí dins viu l'eixeridor florentina, viva i espavillada, del Donatello i dels Della Robbia. Fer somriure el bronze sembla haver estat la gràcia i la missió dels artífexs de la ciutat del lliri roig. Els hi ve dels etruscos llurs avis... i dels grecs llurs autèntics parents. Però, certament, tant marlet i tanta murallada no fa pas somriure la carn.

Aquesta companyonia de les espases i el cisells, té una certa eloqüència. Tot anava de debò, a Florència, les arts i les estocades. Ciutat de les flors, ciutat de les banderes i banderies. Artista, ciutadà i guerrer són allí tres caires vius d'una mateixa humanitat.

No es va pas al Bargello sense una forta sacsejada cívica. Per a més lliçó us saluda, d'una paret estant, aquella ombra gibelina,

«...per qui l'Arno encar murmura
torna-veus d'una lluita sens clemència»

la cara d'un veí (la seva casa està ben a la vora) que esmerçà [l'amargor de sos anys en les dues funcions avui nefandes, fent d'intel·lectual i de polític:

«viatgê estrany de la encontrada obscura.
Es el trist Dante que ensombreix Florència» (1)

Guardià insigne de les Madones florides i els Jesusets de lluent majòlica dels Lluç, Joan, i Andreu, així com dels adolescents donatellescos, és un sant jove que és soldat, i duu per arma única un escut creuat, i a la dreta el puny clos; i la mirada seva és una ferida i una victòria.

Els mateixos viatgers qui davant el Sant Jordi del Donatello fan oració mental, s'han estremit, a la planta baixa, en la sala tempestuosa del Miquel Angel, davant el bust de Brutus, que el mestre deixà sense acabar, d'ofès que estava, segons la inscripció diu, per l'oprimida llibertat de la pàtria florentina.

R. RUCABADO.

(1) Maragall (*Nuvial*)

Moralitats i pretextos

PETITESSES QUE CAL QUE ELS CRÍTICS NO OBLIDIN.

Sense gaire acometivitat, lord Byron rectificava amb un mot d'enginy l'error dels crítics en comparar-lo amb Rousseau:

—Com voleu que m'hi assembli—deia—si ell es casà amb la criada i jo ni amb la meua muller he pogut fer bon lligam?

VIATGES

Grècia per a molts escriptors es redueix a la vanitat satisfeta d'aquell bon home content d'ascendir de senyor Peret a don Pere en el tractament dels criats del còrcol els dies abans de Nadal.

Nosaltres, sense moure'ns de casa, podem tenir de Grècia una visió més directa ajudant-nos una mica del Baedeker tot fent la lectura del capítol *Una primavera in Grecia* del llibre *Il viandante e la sua orma*, d'Enrico Thovez.

GLORIES EFIMERES

Molts escriptors contemporanis han estat reputats primeres figures per tal com els diaris, les converses i els paràgrafs darrers dels discursos banals van plens de llur nom.

Són escriptors de molt espai. Son també moltes vegades escriptors de poca estabilitat.

Quan hauran passat, preferirem els escriptors més modestos, a la manera de Joan Verga, per exemple, els quals amb plena certitud del que deien, sabien dir:—Aquí!, i no es movien del lloc triat.

SOROLL

¡Quin soroll d'oratória la història de Crist del Papini! Com el míting que un dia escoltàvem dins mateix del Coliseu.

Si ens feien triar un nom més digne de l'atenció dels amorosos de l'esperit de la Itàlia nova, deixaríem la pompa sonant d'aquests autors que avui ens aclaparen i proclamariem la glòria segura dels antiretòrics, dels verídics, diríem, com Frederic Tozzi.

Com a casa nostra En Prudenci Bertrana ens redimeix de tota la retòrica del naturalisme rural o com la literatura espanyola és enriquida del moviment ràpid de l'acció i del realisme sense comentaris de Fernan Caballero, entre els altres més anomenats. Més sorollosos, però gens discrets.

TOTS ELS CAMINS VAN A ROMA

Es el truc de la diversitat: De vegades homes com Gide comentant Dostoiewski ens porten a la lectura de les obres que omplen el gran cicle de la novel·la anglesa—(també Anglaterra entre 1912 i el 1916 conegué la febre de les importacions russes)—que a partir del Dickens i de Thackeray, entre els grans noms de Meredith, Thomas Hardy, Kipling, Arnold Bennett, John Galsworthy i Conrad, ofereix el past mental d'obres com la de les germanes Brontë, Jordi Gissing, Samuel Butler, Enric James en les quals trobem d'una manera que s'adiu millor amb la nostra intel·ligència moltes de les grans preocupacions del realisme rus.

I si volíeu un nom dels més moderns, posem May Sinclair, d'estil breu, net i precís.

Veu's aquí com per els qualificatius tornem a Andre Gide, el panegirista dels russos, encara que sembli paradoxal.

AL MARGE D'UNA LECTURA

Llegint la llegenda del mapa de la república de les lletres franceses, publicada per André Lang en el llibre *Déplacements et villegiatures littéraires* havem pensat en els no-nats de la famosa Utopia de Samuel Butler.

HOMENATGES

Si no trobem sobirans i cabdills que capeixin la grandesa del silenci, cerquem de formar pobles que puguin capir-la.

SENTENCIA

La manca d'adaptació de les llengües naturals a l'ensenyament primari, porta sempre a l'analfabetisme.

Demoor i Jonkeere adveren aquest criteri, i el llibre que han escrit sobre ciència de l'educació és assequible dins les edicions científiques de *La Lectura*. Cal, però, que els inspiradors de la política pedagògica i els mestres sàpiguen llegir i escriure si volen comprendre'n l'eficàcia.

EXPOSICIO DEL MOBLE I DECORACIO D'INTERIORS.

Perquè no ens fés mal el sentit de moltes de les coses que hi vèiem i per aconsolar-nos de moltes de les coses que hi enyoràvem, en sortir de la visita a l'*Exposició del moble i decoració d'interiors*, llegíem el llibre de Le Corbusier-Saug-

nier *Vers une architecture*, que ens feia preveure una possible arquitectura de l'enginyer que satisfarà els nostres esguards per la geometria i el nostre esperit per la matemàtica i que ens farà comprendre la possible bellesa de les construccions seriades com la lírica enumeració dels poemes.

ELS CAMINS DE LA CRÍTICA

Tonelli, en un dels assaigs del seu llibre *Alla ricerca della personalità*, remarca finament que ens trobem a l'endemà de la crítica professional tot vivint temps saturats d'esperit crític.

Vol dir això que avui, després de la superació del mestratge del De Sanctis, que volia fondre en un sol estudi la història i la inspiració, la filosofia i l'art, la crítica i la poesia, s'és fosa la consistència de les obres criticades en fútils pretextos d'enginyosa sensibilitat, de subtil raonament o de recreació lírica.

Vol dir també que així com abans els autors d'un llibre nou visitaven els crítics per interessar l'atenció llur, ara, d'acord amb els editors, combinen la propaganda industrial per a fer un *llançament del llibre* que n'asseguri el comerç.

JOIA PERMESA

La dolçor de caminar sense objecte i deturar-se a l'aparador d'una llibreria—(perquè, amb gosada imatge no en podríem dir el mirador d'una llibreria?)—just al davant d'un recull de Marcelí Berthelot ennoblit per aquesta divisa del Dante:

Luce intellettual piena d'amore.

SALVADOR DALI

Jove amb aquella set de fidelitat a un mestratge i amb aquella gosadia d'imitar-ho tot que fa pròsperes les adolescències millors.

El mestre digne d'elles és el qui sap endevinar l'originalitat del gest que tots els altres reputaran imitat i n'encoratgi el lliure camí contra d'ell mateix, si cal, acceptador de la gloriosa necessitat de la injustícia.

Cada presència d'un adolescent d'aquest aire rectifica el costum d'ésser els homes els qui defineixen el sentit dels paisatges i l'ànima de les ciutats, i posa en els paisatges i en les ciutats una mica més de l'experiència callada d'haver conegut un altre home sota una fesomia d'adolescent encara inacabada.

BALL DE DISFRESSES

Veu's aquí: per anar al ball de Carnestoltes el salta-taulells de mes lectures es disfressà de Lamartine. I sota la màscara rígida és fama que amb entonació heroica arribà a dir coses genials.

Un noi de casa bona una mica inclinat a l'ar-

tifici del gran món, es disfressà de Musset. I sota la màscara animada i tendra, és fama que arribà a dir coses senzillament vitals.

Baudelaire, ell mateix anà al ball, i sense disfressa. Era tot un home, però semblava que anés disfressat.

PUNT FEBLE

Un llibre dedicat a Déu, amb un prefaci que diu: *L'art sóc jo*, podria passar per la darrera tombarella de l'art descongestionat si no portés el retrat de l'autor i la notació comercial del tiratge en paper Japó i dels exemplars numerats en paper de fil.

TOULET

Fou tan graciosa la seva vivacitat, que no sembla pas mort.

Ara mateix, una petita estrofa que en llegim ens distreu de les grans sentències dels manifestos poètics i ens ajuda a retrobar l'amabilitat de la vida un xic esporuguida davant de la fàbrica encarcarada de les grans escoles literàries.

MAURICE DU PLESSYS

A l'inrevés d'altres poetes del seu tarannà, la perfecció li sonriu quan oblida la gramàtica i la retòrica.

ROGER ALLARD

Sembla que ens digui els contes d'Andersen amb l'accent nou d'un adolescent qui ja sap que els nens no neixen dins d'una col.

FRANÇOIS MAURIAC

Difícil de conciliar el "Kempis" amb una botiga de roba blanca per a senyores frívoles.

Tan difícil com d'assistir a una representació de Racine en la qual els actors juguessin llur paper vestits amb smoking.

...Però, qui podria escrutar els designis de la Providència?

EL MAL DELS ARDENTS I ALTRES MALS

Totes les modes tornen. El mal dels ardents, avui popularitzat, sembla un reviscolament de totes les luciditats damnades que el de Laclos catalogà en la seva novella "Els lligams perillosos".

Però tan funest com aquest mal servador d'una flama dins estructures de gel, és l'altre mal que podríem anomenar l'oratória dels polemistes que escriuen, posem per cas, el *Dizionario dell'uomo Salvatico* com el Papini i el Giuliotti, enfarfegats de paraules.

COINCIDENCIES

Em ve a les mans la carta de vestir del Vanity-Fair el mateix dia que el llibrer m'ofereix un Diccionari de la rima.

No sembla un exercici de composició amb rimes obligades, la correspondència del coll d'aleta amb gran obertura i la corbata negra ampla de seda i de llaç, que exigeix el smoking per a restaurant indicat en ocasions no cerimonioses?

CARRERONS SENSE SORTIDA

Energia és Eternal delícia

No us sembla que aquests mots significatius de l'assaig poètic de William Blake *El casament del cel i de l'infern*, traduït al francès per André Gide podrien explicar l'embranchida i la fallida de bona part de l'obra de Romain Rolland?

La resta nodreix bé la curiositat del Gide amenaçat del càstig d'aquest Proverbi de l'Infern:

El desig no seguit de l'acció engendra la pestilència.

EQUILIBRI

Si havíem comprès i patit la fam Pascaliana, d'absolut no ens era estranya la necessitat de limitar-nos per tal de salvar la mica de part nostra de la confusió del "tot" dissolt en el "no-res".

Si un dia cegament blasjàvem l'escepticisme, en aconhorta avui la troballa de mots com aquests dins l'obra de Pierre Lasserre que planeja els camins d'aquest escriptor interessantíssim i humanitza una mica els nostres combats contra l'escepticisme:

"Hi ha un escepticisme de debilitat: el del pobre d'esperit al qual totes les afirmacions troben sense resistència, i l'escepticisme vigorós de la intel·ligència que domina les idees i les jutja des del punt d'obrir de la vida."

D'aquest darrer gosariem dir que no és pas gaire lluny de l'equilibri moral.

FET DIVERS

En nom de les "Humanitats" el sentit tradicional de les quals voldríem restaurat en la formació dels nostres infants, deixeu-me esmentar la història de tres clowns, escrita a lloança dels Fratellini, els animadors del circ "Medrano" (qui dels amics de París l'ignora?) i hereus de la "Commedia dell'Arte."

Jacques Copeau no refusa de prologar aquest llibre. El clouen les paraules del Ministre Léon Bérard amb motiu de la promoció dels tres germans al títol d'Oficials de l'Acadèmia. La unanimitat d'un referèndum infantil el consagra.

Cal tota una civilització per comprendre aquestes coses i per restablir les "Humanitats".

ROSEND LLATAS

Poemes lírics, el primer llibre, no ens deixa la impressió de la mobilitat aguda, incoherent, apassionada, indefinida i distreta d'infant d'altres primers llibres.

L'estructura del vers d'aquest poeta, sense refusar el moviment, ens revela més aviat la forma musculosa d'una anatomia perfecta en el repòs, segura de la força del seu abast en qualsevol moment que la potència de l'estil es tradueixi en acte de l'estil.

ANDRE BRETON, PAUL ELUARD I D'ALTRES

Els ha perdut el talent, com diuen els tradicionalistes.

I aquest era el somni que feiem: Aventurers del país de les rondalles, l'enuig d'una fada els condemnà a la força de tantes i tantes joguines d'infant que havien fet malbé per tenir-ne el secret.

Els prenen la mort com una joguina més. Però quan foren penjats, si una mica de vent els gronxava, anaven cantant, abans de morir, una cançó de bressol. "El noi de la mare", per exemple.

MOTS FINALS DEL "PRELUDIO E CANZONETTE") D'UBERTO SABA.

Cap cosa aguanta ferma nostra vida de tan fosca com és i adolorida.

No més el temps mesura iguals les passes.

Amor abreuja els anys com un sol dia; i el tedi els anys pot garbellar nombrosos només al cor d'un jorn, fent la mateixa igual tornada invariable.

Rosa,

infant ahir, fadrina avui, ¿qui gosa sense sotrac al cor, de maridar-la? I això serà demà!

Sols l'art, les penes m'alegra, si, ajuntant disperses notes, una sola donar-ne puc formosa. Un vers perfet guareix de tot malastre. ¡Quantes vegades, i ara més, encara, pel vers que no enteneu jo m'allibero; i eixint tot sol de la malinconia, la benaurança fa esplendent ma via!

RESERVES OCCIDENTALS

Caldrà cercar-les encara dins l'Església catòlica, apostòlica i romana. No fos cas que l'orient ens guanyés l'adhesió a la vaga sensibleria d'una mena de cristianisme que Merejkowski definia així parlant de Dostoiewski amb motiu del seu jubileu.

"Fidelitat a la terra. Fidelitat al cel. Estimar cel i terra a la vegada i d'aquesta manera: Estimar la terra fins a la fi, fins a l'extrem límit, fins allí on toca el cel. Estimar el cel fins a la fi, fins a l'extrem límit, fins allí on toca la terra."

FITES

Molts dels romàntics i dels qui es nodriren de les deixes del romanticisme (de l'any 70 als inicis del noucents, França ofereix l'exemple típic de l'anomenat compte de Lautreamont, autor dels cants de Maldoror i de Léon Bloy) presenten al públic les misèries personals com si fessin pilots de les escombraries del cor.

Avui, deixes del romanticisme també, Freud i

els seus devots fan amagatall de les misèries personals de manera que es faci temptadora la recerca del que H. G. Wells anomena els recon secrets del cor.

Entre aquestes dues fites, Louis Hémon, el malaguanyat autor de *Marie Chapdelaine*, aprenia del contacte amb la vida de Londres el joc a les palpentes del *no saber res de res* del "Colin-Mailard".

J. M. LÒPEZ-PICÓ

N o v e l·l a

I

Tenia tant, que era pubilla,
prò el seu esguard era més bell.
Tenia tant, que cada dia
la pretenia un nou hereu:
tenia tant,
que fins tenia
l'amor meu.

Oh, l'amor meu que no es partia
i ara el colpia un nou agrat!
Era més pres si més fugia—
qui sap el cor quant pot donar:
No hi ha sentit com la follia
d'estimar.

Tal com el nauixer qui es desvia
perquè ha perdut l'estoig dels vents,
i és a una estrella que es confia
—més a la sort que no a la ment—
així era jo vora l'amiga
de turment.

I en el plant com mai seria
si un altre amor no el pren encar;
i d'aquest plant es captenia
com cap hereu mai no ho dirà:
érem tots dos dintre la via
del pecà.

II

Que m'enamora una fadrina,
des del cabell fins al turmell
i en cada pas, perquè és altiva,
i duu a la sina dos estels.
I al poc d'amor tota s'afina
que s'hi perd.

Que m'enamora quan es dóna
sabent que en joc tot ho perdrà;
un vers i un bes ja l'eixamora,
prô una abraçada més que mai.
D'haver dit sí
que m'enamora
son esplai.

III

Santa Madona de la Guarda:
com són al Port vostres vaixells
gardeu l'afany de ma estimada
i el meu voler, que s'hi daleix.
Si ens separareu l'un de l'altre,
no ens deixeu.

Tota la terra de Provença
sabrà son plor
i el meu dolor:
Santa Madona de Marsella
cada vaixell s'esduu mon cor.
Si l'atrapeu
feu del cor d'Ella
ma presó.

Lladre d'amor, quin dot prenia
que ara el desterro em fa tan mal:
era poncella, era pubilla,
era fadrina sense igual.
Lladre d'amor
tota ma vida
se'n hi va.

J. SALVAT-PAPASSEIT

13-11-1923, Barcelona.

Prosa literària

Capítol d'una novella inèdita

La Maria sortí a la porta de la barraca, es posà la mà sobre les celles per defensar de la llum la seva vista cansada i esguardà un cop més l'horitzó marítim, pàl·lidament blau en l'hora darrera de sol.

—Res—murmurà entre llavis,—no s'hi veu res encara. Potser arribaran de nit.—I el mateix pes de la seva preocupació melangiosa li féu acotar el cap damunt del pit, mentre el ventijol suau li despentinava pel front un ble de cabells d'argent.

—Jo veig una embarcació—observà aleshores encoratjadorament la veïna de la barraca propera.—Fixa't-hi, Maria!

La dona que havia parlat abandonà l'eina amb la qual treballava son petit camp de llegums, s'atancà a la Maria fins on li permetien els filferros de la tanca que separava les dues barraques humils i estengué el braç, assenyalant un punt de la mar.

—Asseguraria—afegí—que és el “Malvarrosa”.

Les dones ajuntaren els caps per cercar i esguardar aquella embarcació apareguda a l'horitzó.

—Allà; a l'esquerra del grup de veles... ¿Veus un nuvolet tot vermell, que sembla una flama? Doncs, a sota.

Era inútil; per bé que la Maria obria els ulls, no veia res; ni tan sols amb l'ajut de les ulleres; un tel rebel li enterbolia l'esguard.

—No et cansis, Caterina—digué.—Potser és el “Malvarrosa”, com tu dius.

—A mi em sembla que sí.

Dos nens que jugaven sobre una barca s'interessaren per aquell punt de l'horitzó que preocupava tant les dones. De sobte un d'ells es posà dret sobre el bot i cridà amb veu victoriosa:

—Jo veig un vapor!

—Jo també!—exclamà tot seguit el seu company de joc.

Una veïna que s'atancà al grup veïa igualment un vapor. Tothom veïa un vapor sinó la Maria.

Per fi un llampec de púrpura brillà en el punt que dones i nois assenyalaven. Seria un crit:—No és vapor, és un bergantí... és el “Malvarrosa”—i la darrera paraula, il·luminada d'alegria, esquinçà la veu del que havia parlat.

Tots aixecaren el cap. Abocat a la finestra de la barraca, traient només un xic la seva cara pàl·lida entre la blancor dels murs i el vermell intens dels geranis, un noi esguardava àvidament la mar; sos ulls febrosencs eren brillants com dues espurnes; la mica de color que pintava sos llavis fugia sota el martiri de les dents que els mosse-

gaven nerviosos. Tot ansiós, amb una mà sobre l'altra, s'oprimia el pit, contemplant la nau que apareixia al lluny, entre la mar i el cel, com un ocell d'or.

—Es el “Malvarrosa”; és el “Malvarrosa”—seguí cridant, dominat per la seva emoció inquietada.

Aleshores tothom assegurà que el veler que s'albirava a l'horitzó era el “Malvarrosa”.

—Jo he estat la primera que l'he vist—digué la Caterina amb un somri de satisfacció, esguardant, un per un, tots els presents.

Després, a poc a poc, el grup reunit davant la barraca anà desfent-se. Els nens tornaren a jugar sobre la platja; la Caterina reprengué el seu treball en el petit camp de llegums. La Maria també havia desaparegut ja, tota cuitosa, a l'interior de la casa. Unicament a la finestra, darrera els vidres irisats, la cara pàl·lida del malalt continuava observant el bergantí que avançava amb totes les veles desplegadas al sol de posta, mentre una fina resplandor rosada inundava el cel humit de la tarda.

Per un corriol que serpejava entre els horts de les barraques, la Maria es dirigia al poble a pas cuitat. De tant en tant llançava un ràpid esguard sobre la mar.

Encara no devia haver fet cent passes des que sortí de la casa, quan trobà una dona carregada amb un gran feix d'alfals.

Aleshores la Maria retardà el pas i vinclant un xic el cos, digué:

—Bones tardes, Caterina.

La pagesa no va respondre, de moment; tragué el cap per sota de feixuga càrrega, com una tortuga sota la closca, i digué a la fi amb veu apagada:

—Ets tu, Maria?

—Sí, la mateixa. Vaig al port; el meu Miquel arriba.

Al cap de poc, veient que l'altra servava silenci, afegí:

—El meu Miquel navega en el bergantí “Malvarrosa”; va a la vora de set mesos que sortí de casa.

Sota el feix d'herba tornà a sentir-se la veu afeblida i penosa de la pagesa:

—Un viatge llarg—digué:

—Massa llarg... sobretot quan una està amb aquesta ànsia i...

Quelcom anava a dir la Maria, però en aquest moment les dues dones arribaven al punt en què el corriol s'unia al camí del poble i la pagesa s'hi aturà per tal de descansar una mica. Sense es-

perar ni atendre l'ajut de la Maria, descarregà el feix d'alfals sobre el marge i deixà al descobert la seva figura fins ara amagada. Era una dona minsa i eixuta; sos ulls semblava que no tenien esguard; tota l'expressió de la cara venia a concentrar-se en el gest d'amarguesa que li corbava la ratlla de la boca i la feia sobresortir de la cara. Entre els parracs miserables que la cobrien, la falç, passada pel tros de corda que li servia de cinturó, reflectia en la seva fulla metàl·lica les clarors vermelles del crepuscle.

Quan la veié lliure de la seva càrrega, la Maria allargà el braç i li assenyala el "Malvarrosa" que surava dolçament sobre les aigües, embolcallat en una boira lleugera, cercant el vent favorable per entrar al port.

—Mira-te'i, el "Malvarrosa".

Però la pagesa a penes si en féu cas i creuada de braços, estantolada sobre el marge, esguardava indiferent vers un altre punt que hom diria que tampoc no veia.

La Maria seguí parlant, com si en res no l'afectés la indiferència de la minsa doneta.

—Mai com ara no havia esperat amb tanta d'ansia la tornada d'En Miquel. En Miquel és violent, tem el dolor, no el sap resistir i aviat es desespera.—Després, alludint al fil malalt, afegí:—Ahir el metge em digué a la porta de casa, quan se n'anava: ¿Per què vols que torni, Maria? Aquest noi ja no te remei. Tu perds diner i jo perdo temps. Viviu tan lluny...

La pagesa brandà el cap pensívolament, deixà caure les mans enllaçades sobre la falda i llançà un sospir, gairebé un gemec.

Aleshores la Maria exclamà, fent revolar l'esguard de sos ulls petits i vius:

—He perdut dotze fills, Caterina, dotze fills... i ara, aquest que ens queda aviat ens deixarà.

Per fot comentari, un silenci llarg durant el qual semblà surar sobre les dues dones un nuvolet de melangia. Totes dues havien baixat el cap i romani amb els ulls fets a terra. Per fi la Caterina, digué:

—Es tard.

S'ajupí vora el marge i amb una lleugera empenya féu passar el feix d'herba a la seva esquena. De sota l'alfals sortí un imperceptible "adéu"; tot seguit la pagesa, un cop assegurada la càrrega sobre el seu cos, travessà la carretera i prengué un altre corriol que pujava per una coma propera. La Maria restà encara un moment immòbil, com escoltant l'acompassada remor del feix d'herba i respirant la flaire humida que havia deixat darrera seu; després seguí son camí vers el poble.

La Caterina—pensava tot caminant—vivía sola; el seu marit morí en mar. Fou una nit horrible en què l'aigua i el vent feien cruixir pels quatre costats el vapor en el qual navegava el pobret mariner. Dos llamps eixordadors caigueren sobre

coberta. Aviat l'aigua començà d'entrar a doll per la bodega i la desesperació s'apoderà dels tripulants. Veient el vaixell perdut, el capità de la nau ordenà que s'embarquessin en els botes tots els homes casats i que els solters restessin a bord, esperant la mort segura. L'ordre va ésser complert: els homes que tenien mullers i fills ocuparen les barques i s'abandonaren a les ones negres i gegantines; els solters presenciaren l'escena amb amarga desesperació i més d'un hauria lluitat per obtenir un petit lloc si no hagués temut la revoltella del capità. En mig del bramular de la tempesta a penes si es sentiren els tristos adéus. Quan apuntaren les primeres clarors de l'aurora el temps s'havia asserenat i el vapor, si bé malmès, seguia surant sobre les aigües, ja lliure de perill. Tothom cantava. Però quan aparegué el sol aviat les cançons emmudiren davant l'espectacle que ofería aquella mar quieta i blavosa sembrada de cadàvers d'homes que eren ben coneguts de tots. La impressió dels mariners va ésser intensa, puix ja a la costa propera es distingien sobre les roques grups de dones en actitud d'ansiosa espera. Entre elles, segurament, hi devia ésser la Caterina. Aleshores tots els ulls de la jove tripulació salvada esguardaven interrogadors i temerosos el cel esplèndid d'aquell matí inoblidable, no comprenent un disseny tan cruel de la Providència.

Sobre el moll del portet un grup de gent esperava el desembarc dels tripulants del "Malvarrosa"; un grup obscur, bellugadís, del qual es destacaven mocadrets blancs, crits d'alegria, riuers sonors, noms enèrgics de mariners i de tant en tant, algun nen petit que era enlairat sobre la gent.

La mateixa impaciència del grup de terra es remarcava al bergantí, on els mariners enllestien les darreres maniobres obeint una veu potent que els comandava.

De prompte un home s'enfilà per l'arbre mestre i aturant-se a l'extrem més alt començà a cantar. La gent de terra esclatà aleshores amb un crit unànime; alguns aplaudiren; un nom conegut de tothom es deixà sentir. Després es féu el silenci i la cançó cadenciosa del mariner sentí clara per tot el port. Per ci per llà, a les finestres, pel moll, a bord de les altres embarcacions amarrades, alguns curiosos contemplaven, indolents, l'escena. Al cel començaven a brillar les primeres estrelles.

La Maria es devia haver assegut sobre unes caixes buides, apartada del grup. En un principi contemplava l'amarratge del "Malvarrosa" amb plàcid esguard, però quan sentí la veu del mariner que cantava enfilat a l'arbre mestre, murmurà quelcom entre llavis i una somrient bondat illuminà la seva cara, fins aleshores ombrejada per una expressió consirosa.

Quan els tripulants començaren de baixar a terra la cridòria esdevingué més estrident. Un núvol de pols, com un núvol de fum blau, enterbolí el grup de gent. A poc a poc s'anaren destacant els arribats; en llurs ulls semblava apagar-se una llum llunyana, una llum d'un altre sol. Avançaven vers el poble, voltats de llurs famílies, amb passa irregular, fent oscil·lar un xic el cos. Llurs esguards eren atrets per les finestres que començaven d'il·luminar-se, com invitant-los a un dolç i efectiu repòs. Al lluny restava la mar solitària, fonent lentament les seves blavors en les primeres ombres de la nit.

Uns crits d'esglai tallaren de sobte l'alegria del desembarc: un mariner, atordit com tots els seus companys, s'havia entrebancat un peu amb el cordam i en baixar a terra havia perdut l'equilibri; de poc si queia a l'aigua, però, l'habilitat, la lleugeresa o la bona estrella de l'individu evità el bany que tothom creia imminent, fent que les seves mans anessin a agafar-se a la cintura d'una robusta moxa que era prop.

El mariner restà un moment immòbil, sense deixar anar les mans de la cintura de la noia; després, burlant la creença dels presents, que el suposaven víctima d'un mareig, tragué poc a poc la seva cara envaïda per un ample bigotí gris i esguardà la seva salvadora.

—Mai no hauria cregut—digué augmentant la pressió dels seus braços—que la cintura d'una noia bonica fos àncora segura.

La noia l'apartà aleshores amb una forta empenya. Tothom va riure i el mariner també, satisfet de la seva gràcia.

—Sempre seràs el mateix, Miquel—observà una robusta veu de baix, sortida del rotllo de gent.

La Maria s'havia atançat al grup i celebrava l'escena com tots els altres. No sentia ja cap pressa per fer valer la seva presència; es trobava satisfeta de veure el mariner sa i content al seu davant. Quan En Miquel la va descobrir a la fi, els dos vells s'abraçaren amb emoció continguda, posant en l'encontre gravetat i tendresa. Les primeres paraules foren per informar-se de l'estat de salut.

—Jo estic bé—digué la Maria.—De vegades sento un dolor aquí...; no res.

—Doncs, jo també em trobo bastant fort. I el noi?

—El noi... sempre igual; una mica delicat.

Els dos vells emprengueren el camí de casa, lentament. El mariner avançava gronxant el cos, com acostumat a anivellar el cos sobre la superfície oscil·lant dels vaixells. La Maria caminava amb els braços creuats, sense apartar l'esguard de terra; el seu posat havia esdevingut encara més pensivol que abans de l'arribada del mariner.

—Que has sentit aquell home que cantava a dalt de tot de l'arbre mestre?—preguntà ell.

—Sí.

—Doncs, era jo.

—Ja ho he endevinat; prou que conec la teva veu.

En Miquel es sentí ingènuaament satisfet, estrenyé en silenci la mà de la Maria i tots dos seguiren endavant amb les mans agafades; el mariner, cada cop més loquaç.

La carretera s'ombrejava sota el brancatge d'uns plàtans joves. El ventijol humit de la mar feia remorejar les fulles dolçament. De la llum del dia sols restava una feble claror concentrada en l'escuma blanca de les ones que morien a la platja.

De sobte En Miquel callà, com dubtant de dir el què pensava; per fi murmurà amb veu insegura:

—A Oran he vist el teu marit.

En sentir aquestes paraules la Maria s'estremí i abandonà la mà d'En Miquel.

—I ell et va veure a tu?—preguntà després d'un silenci i sense aixecar el cap.

—Segurament que no—digué el mariner, posant ara un cert to de desdeny a les paraules—; era assegut en un quiosc de begudes al port i em va semblar que s'ha envellit molt.

El record del passat féu emmudir els dos vells. Tan capficats caminaven, que no es van adonar que pel fons del corriol avançava directament vers ells l'ombra d'un home.

—Qui ve allà?—preguntà a la fi En Miquel, aixecant el cap.—No és En Llorenç?

—Sí; sí que l'és—assentí la Maria amb veu alterada.

—Com trigàveu tant...

I sense dir cap més paraula En Llorenç es llançà als braços del seu pare i se li penjà al coll amb pronunciat defalliment. El mariner vacià un xic i féu un pas enrera per poder apuntalar el seu cos i sostenir el pes. Després, dirigint-se a la Maria, digué:

—Té el front cobert de sudor.

—Sí; ara, cada dia, en fer-se de nit, sempre té una mica de febre.

En aquest moment la llum daurada del far il·luminà les tres figures; el mariner veié brillar els ulls del seu fill com dos carbons encesos.

—Aquest noi està greu—pensà.

Tots tres restaren indecisos; la respiració irregular i dificultosa del malalt semblava més forta que la remor dels arbres i que la de les ones de la mar.

—Em van dir que venies molt content i que et van sentir cantar enfilat a l'arbre mestre del "Malvarrosa".

Aleshores En Miquel, per no donar a entendre l'emoció que el dominava, començà a contar amb

la veu fingidament animada tots els incidents del moment del desembarc; com havia cantat una cançó enfilat a l'extrem més alt de l'arbre mestre i tothom havia conegut la seva veu, i també com havia estat a punt de caure a l'aigua, però la cintura d'una mossa garrida li havia evitat un bany a deshora.

En Llorenç llançà una alegre rialla quan el seu pare féu remarcar novament amb ingènua ironia la seva estranyesa que una noia bonica hagués pogut servir una vegada d'àncora de salvació, però un accés de tos maligna sacsejà son cos i el féu vacillar sobre les cames.

—Calla, Miquel; ja ho contaràs demà—digué la Maria, apressant-se, tota neguitosa, a sostenir el malalt.

I les tres persones continuaren endavant silencioses; llurs figures es perderen en la foscor de la nit.

Després de sopar En Miquel tragué una cadira i s'assegué a la porta de la barraca. La nit era aparentment serena. La remor sorda i llunyana de la mar contrastava amb la fina lluentor de les ones escumoses que es desfeien en la platja propera. No es distingia un sol llumet en tot el negre horitzó.

El mariner encengué la seva pipa i romangué immòbil, contemplant les estrelles.

A poc sortí la Maria; com observés el posat cavillós d'En Miquel, s'assegué al llindar de la porta i esperà que sortís de la seva meditació.

—Dorm ja En Llorenç?—preguntà el mariner al cap d'una llarga estona, com adonant-se de la presència de la Maria.

—Sí; ja dorm.

De tant en tant la mar apagava les seves remors llunyanes. En els moments de més calma es sentia, clara i fràgil, la melodiosa música d'un piano que alguna mà experta tocava en una torre propera.

—Maria—digué de sobte En Miquel, com deseixint-se de les espeses teranyines dels seus pensaments—, hi ha dues coses al món que m'impressionen fortament.

La Maria restà silenciosa; semblava no haver sentit.

—Saps quines són?—insistí ell.

—Tu diràs.

Aleshores el mariner xuclà la pipa, llançà una glopada de fum i digué:

—Doncs, la música; la música i la remor que fa el vapor tallant l'aigua durant les llargues hores de la nit, quan jo sóc al timó. Aquestes dues coses em fan sentir una gran tristesa.

La Maria no respongué; tal vegada no va comprendre les paraules del mariner i preferí de tornar a les seves cabòries. Aquestes cabòries En Miquel les endevinava, però temia que li sortissin als llavis. Per tal d'evitar que la Maria comencés la conversa que desitjava, fingí de dormir. En els dos vells era viu aquesta nit el record del passat; en tots dos l'esguard seguia atent les imatges de la vida transcorreguda que es reproduïen davant d'ells, sobre el fons o les curves de la mar.

Comprent la Maria que el mariner no tenia cap desig de sentir-la i veient que el temps passava inútilment, es va aixecar, i atancant-se a ell li preguntà:

—Dorms, Miquel?

—No, però em trobo cansat.

—Doncs, al llit; demà serà un altre dia.

—Tens raó; anem a dormir; demà serà un altre dia.

El mariner estrenyé les mans de la dona i afegí amb veu apagada:

—No pensis; no pensis, Maria; fés com jo.

I les figures corbades dels dos vells desaparegueren en l'interior de la casa, tancant-se darrera d'ells la porta amb un aspre grinyolament.

Aviat la barraca quedà silenciosa i obscura. Sols una tos persistent es feia sentir de tant en tant a través dels negres vidres de la finestra, sobre els quals brillava la tènue tremolor de les constel·lacions.

El piano havia emmudit.

La llum del far seguí il·luminant a intervals la casa humil de la platja amb la seva feble resplendor daurada i melangiosa.

E. MARTÍNEZ FERRANDO

De la pura raó poètica

L'article que vaig a escriure voldria que fós una segona part o, si més no, un complement de "La meva professió de fe". De la mateixa manera que en aquella avinentesa vaig aplicar-me a definir les meves idees sobre la forma de la poesia en vers, avui m'assajaré a concretar les meves opinions sobre el fons de la poesia en vers. Però d'antuvi cal fer una aclaració, per evitar possibles malentesos: he observat que no tots els nostres escriptors, particularment els joves, donen una mateixa interpretació als conceptes de fons i de forma; vaig, doncs, a puntualitzar-los desseguida. Quan Jo parlo del fons vull dir: Problemes ètics i estètics resolts o per resoldre, programes, arguments, intel·ligència, intuïció, reflexió, raó, teories originals o emmatlevades, moralitat, amoralitat, immoralitat, punts d'obir fixos o movibles, escoles, tendències, imatges i metàfores, conflictes o especulacions patriòtiques i religioses, voluntat de composició decantada al clasicisme, al romanticisme o al popularisme, potència de recreació cordialitzant o cerebralitzant, antiguitat i modernitat en la concepció o en la expressió, sentiment de la natura, negació o indiferència per la natura, urbanització i geometrització de la natura, mètode canalitzador o irradiador de les passions, etc. El fons és la idea a realitzar. Es el contingut, l'interior. Es Edip, vell i desvalgut. Fons, en mi, és sinònim de poètica. Quan jo parlo de la forma vull dir: Problemes teòrics i pràctics resolts o per resoldre, ritme, rima, mesura, sillabeig, accentuació, lèxic, acceptació o menyspreu de la sintaxi, anul·lació o rectificació de la ortografia, arquitectura i geometria de la paraula i l'expressió escrita, obtenció d'efectes sensuals pel xoc o l'enllaç de les síl·labes i les lletres, combinació governada o incontrolada de silencis, apressuracions i encavallaments dels versos, encaix i desencaix de les diverses parts de l'oració i dels grups de versos i estrofes que les contenen, designació i nominació de les construccions poètiques segons la seva mesura, etc. La forma és la idea realitzada. Es el continent, l'exterior. Es Antígona, jove i piadosa. Forma, en mi, és sinònim de retòrica. Tinc la certesa de que ara ens entendrem millor. Déu és l'únic original. Si prenem la Bíblia i

llegim el Gènesi, quan tornarem a mirar el món veurem que quelcom ha canviat en nosaltres, i ens sentirem humils. Allò és la Creació, i tot el què s'ha fet i es farà després, no és altra cosa que recreació. Així, doncs, quan Déu va deixar caure el món d'entre les seves mans immenses, va fundar la poesia, i va atorgar-se ell mateix, magníficament, el títol de Mestre-Suprem-en-Gai-Saber. Tots els homes, pel fet d'ésser homes, portem a dintre una espurna d'aquell entusiasme diví que va crear-nos. Uns la deixen apagar o la porten molt ben cellada, sabent-ho o no sabent-ho. Altres la porten a guany, i els fructifica, i a voltes s'ajunten entre ells, i s'encén una esplèndida col·laboració d'espurnes que es torna foguera. Són els poetes i les escoles poètiques. D'ençà que el món és món, sempre s'ha vist que al volt d'un home que ha parlat amb veu més clara o més dolça o més profunda que els altres, s'ha constituït un nucli giratori d'imitadors que s'anomenen deixebles, els quals han començat per apropar-se tant com han pogut a la figura del mestre i han acabat per separar-se'n després d'haver desdenyat o augmentat la claror i la roentor que els pervenia de la brasa central de l'escola. D'aquests agrupaments de mestres i deixebles, n'hi ha de dues menes: uns, que avancen a la una, tots d'acord, i en moviment avant, sempre fixe; altres, que avancen tots junts, però van avant fent tots ells un moviment de rotació i de translació, al propi temps. Quina disbauxa de constel·lacions, la història de l'art! I al mig, Déu, immòbil com el Sol! No hi ha cap nit serena i estrellada que faci rodar el cap com l'estudi de les escoles, sobretot les de poesia. Passem de llarg, doncs, perquè cauríem malalts... La missió dels deixebles, és clar, no és pas igual a la dels mestres. Aquells recullen i ajuden a escampar les lleis edificades pels segons, però aquests, damunt les lleis que prengueren de mans dels seus col·legues, han escrit complements i corolaris que les han aclarit i a voltes modificat tan profundament que bé poden prendre, i prenen, el nom de lleis noves. La vida espiritual dels mestres té dues etapes, que formen una sola lluita: la primera consisteix en treballar per atreure's i convèncer els homes que encara no pensen com ells i la segona en maldar

per retenir i conservar els homes que ja no pensen com ells. I així va eixamplant-se la vida, i així l'art es va fent gran, i cada escola és com aquells cercles onejants que es formen en els bassols quan una mà deixa caure-hi una pedra, i així s'arriba als nostres temps. Som, per tant, davant del gran conflicte que planteja, avui, el fons de la poesia en vers: Si l'art avança un grau per cada escola, en quin sentit l'avança, en el de fons o en el de forma? Els grecs i els llatins, que nosaltres anomenem clàssics, reeixiren, després de moltes penes i fadigues, a establir un equilibri perfecte, almenys per ells, entre la forma i el fons, però ni els grecs ni els llatins foren mai completament uns homes del seu temps, malgrat aquella perfecció, ja que ni els uns ni els altres saberen estar-se de girar els ulls, amb un florir d'enyor a la mirada, a les generacions artístiques que els precediren. I en realitat, qui podrà ésser mai, completament, home del seu temps, per molt que s'ho proposi? Si els clàssics, que tingueren un ideal de bellesa i s'obstinaren en realitzar-lo, no ho aconseguiren més que en certs moments de miracle que llampeguen en la història llur, que hauran fet les civilitzacions successives, les quals, si bé han tingut un ideal de bellesa més o menys propi, no han encertat a trobar mai exactament el punt de repòs i d'equilibri de l'agulla de la balança del fons i la forma? Per això veiem que tots els grans cicles de la literatura oscil·len entre la contemplació i la traducció en art de les coses i les idees que els volten, i el retorn sobtat, a voltes a rauxes i batzegades, a la imitació i reproducció de l'obra dels clàssics grecs i llatins. I de vegades han encertat en poc i més sovint han errat en molt. En definitiva: un poeta d'avui pot llençar a l'oblid, completament, tota aquella matèria poètica en brut susceptible d'ésser portada als seus versos, i omplir-los, en absolut, d'una primera matèria poetitzable pròpia completament dels nostres dies? Mirant-ho per un altre costat: Si un Homer o un Píndar, si un Virgili o un Horaci, que foren, en més o en menys, homes-poetes del seu temps nasquessin avui i tornessin a escriure, com cantarien el món actual, suposat que per fer-ho trobessin abans una forma nova, moderna, capàs de contenir un fons nou, modern? Aquests homes que cantaren els mars i els rius, els arbres i les bèsties, la terra i el cel, no abandonarien aquests temes clàssics per excessivament antiquats i explotats, i inventarien nous motius de poetització, com, per exemple, segons veiem

que ja ho han fet i ha fan i ho intenten fer molts poetes catalans i estrangers: l'aviació, les turbines i els motors amb llurs HP., la Companyia Internacional dels Vagons-Llits, la T. S. F., les ondes-hertzianes, la indústria, i la mecànica, i la energia, i l'artifici, i les conquestes cada dia noves de la ciència, que no són natura en brut, però són natura en net? Si el Pobrissó d'Assís tornava, i cap agent ni institució posés trabes al seu apostolat, enlloc de parlar del germà sol i de la sorella lluna, no hauria de contenir-se per no parlar del germà ràdium i de la sorella electricitat? I si un poeta d'avui cau en èxtasi davant d'una olivera, d'una vinya o d'un roser, quins motius pot allegar per no caure en admiració davant d'un hidroplà, davant d'un submarí o davant d'una màquina d'escriure? I si canta aquestes coses com les altres, s'atrevirà a fer-ho emprant les formes de poesia en vers antigues? I si troba i es decideix a emprar una forma pròpia i absolutament moderna, es resignarà abandonar el fons d'idees antigues, o a la barreja d'imatges i metàfores antigues i modernes? Aquest és el gran problema a resoldre, i per ara no hi ha pas esperança de que es resolgui a satisfacció de tots. Les modernes escoles de poesia, sobretot les estrangeres, i en particular les de França i d'Itàlia, ronden al volt d'un objecte central, teoritzant inlassablement sobre la forma i encara més sobre el fons... però no troben l'objecte central. I ens donen solucions parcials del problema plantejat, que cada autor pren en compte per afegir-ho a les pròpies especulacions. De tot aquest brogit, qui en veurà la bella eixida? Segurament, no serem pas nosaltres. Quan la polseguera s'hagi esvaït, d'aquí vint-i-cinc, cinquanta, cent anys, els historiadors de la poesia començaran a tocar-ne els resultats. La nostra feina, doncs, deu limitar-se a treballar tothora, i a mantenir constant l'agitació.

Primerament, cal considerar que la qüestió del fons de la poesia en vers és un problema de límits. Cal donar a la poesia allò que és de la poesia, i a la ciència allò que és d'ella, sense desdenyar, però, allò que ella pugui aportar d'assimilable a la poesia. Convé que els poetes, no oblidant del tot els temps passats, ni entregant-se incondicionalment als temps moderns, sàpiguen treure de l'antic i del modern allò que en l'un i l'altre és, per damunt de rutines i de interessos espirituals creats, una valor d'eternitat. Cal que els poetes s'analitzin cada dia i cada nit, i sàpiguen apartar de dintre d'ells la part d'impureses

que podria noure'ls. I per facilitar aquest examen quotidià jo vaig a definir ara les tres fases o èpoques perquè passa, o deuria passar, tot poeta, abans d'arribar al món, lliure d'influències antigues i modernes, de la pura raó poètica.

Tota vocació poètica, des del moment en que es manifesta fins al moment en que es realitza, passa o deuria passar, per tres estadis espirituals: 1) De la intuïció poètica; 2) De la reflexió poètica; 3) De la raó poètica.

Distingeix la fase de la intuïció poètica la tendència del poeta a encantar-se davant dels espectacles naturals i a expressar sincerament, home-mirall, la reproducció de les coses que el volten. Les emocions, els sentiments, les sensacions, cauen dintre d'ell, i ell les reflecteix passivament, ingènuament, sense més tremolor d'humanitat que la del seu entusiasme ingovernat i inmistificat. Una flor, un núvol, un arbre, un estel, són motiu de joia i de gaudi. Tot allò que veu i sent li és substància de poesia, i ell ho rep i ho retorna com una mercè que no mereix i que agraeix en el molt que val. Tècnica, composició, teories, conflictes, problemes: paraules vanes de poetes savis i de crítics pedants! No l'interessa, i s'estranya de que interessi als altres. Ell canta i canta, com un ocell, i això li plau. Deixem-lo, doncs, i que Déu el faci bo... El producte de la intuïció poètica és el poeta cordial.

Distingeix la fase de la reflexió poètica la tendència del poeta a deturar-se davant del món i de les coses del món, i meditar. Una flor, un fruit, una dona, un monument, són una percussió damunt la seva sensibilitat, i el poeta es retreu. De seguida, es demana el com, el què i el de quin manera ha nascut, ha viscut i ha subsistit allò que ve de ferir-lo. Que n'han dit altres poetes, d'aquelles coses? Perquè ho han dit, i ell què podria dir-ne i per quin motiu ho diria, per ésser diferent dels altres poetes i poder explicar als altres les seves paraules? Si el cor li diu les coses clares, perquè el cervell ve a complicar-les? Qui té raó? Si ell ha d'ésser un instrument del pensament i els pensaments esclaten al cervell, és lògic i prudent escoltar el cervell, abans que el cor. Compara i medita i estudia i especula. I allò que era una bolva es converteix en una muntanya. I ell està convençut de que no s'erra. Deixem-lo doncs, i que Déu l'illumini... El producte de la reflexió poètica és el poeta cerebral.

Distingeix la fase de la raó poètica la tendència del poeta a mirar serenament el món exte-

rior i el món interior i a arronsar-se elegantment d'espatlles. Deixa que el portin la intuïció i la reflexió, però els estira les brides. Què són el cor i el cervell? Una rosa i un clavell! Els pren tots dos, els aplega i se'ls posa al trau del jaquet de l'esperit, com si fos un pubill galant de la intel·ligència. Dels espectacles del món extern, de les tempestes del món intern, en pren tan sols la ratlla de llum, el contorn de meravella, que dintre d'ell, en la cambra closa on dormen els residus dels estudis i de les amistats i de les passejades i de les meditacions, s'han de convertir en imatges i en idees netament seves, que no tenen absolutament res que veure amb la realitat. Poesia cordial i poesia cerebral, classicisme i romanticisme, cos i esperit, sinceritat i artifici, natura en net i natura en brut, antiguitat i modernitat, paraules que tenen sentit, però que per ell ja l'han perdut. Ben o mal dit, tot allò que ell digui serà ben dit, tant a Catalunya com al més llunyà recó de món, encara que sigui mal dit. Es, per excel·lència, l'home que torna d'or tot el que pensa. Els fets més íntims de cada instant de la seva vida són, per ell, una font de poesia i d'imatges i d'idees que mai no s'estronca, i els que l'escolten no se'n saben avenir, i ell mateix, si ha de parlar-nos francament, tampoc. S'interessa per totes les coses, però en el fons res l'interessa massa ni poc: és l'home de la mida justa. No pertany a cap escola ni sent la necessitat d'apartenir-hi, perquè en totes es troba bé, i, parlant amb sinceritat, totes el diverteixen. Llegeix, observa, medita intensíssimament, però ho assimila tot i ho converteix tot en substància pròpia tan completament i ràpida, que desseguida l'obra d'altri és obra seva. No demana ni enyora res, i es conforma amb el que té. Deixem-lo, doncs, i que Déu li conservi i li augmenti... El producte de la raó poètica és el poeta sense adjectius, el poeta complet i veritable.

Però quan el poeta ha obtingut l'equilibri del fons, entre el món exterior i interior, i per damunt d'ells dos, no s'acontentarà pas en oferir als homes la joia del seu fons peculiar lluint dintre l'estoig d'una forma de préstec, sinó que buscarà i rebuscarà fins que trobi la forma de poesia en vers que escaigui al seu fons propi, i no cap altre. Ho trobarà o no ho trobarà, però si aconsegueix l'equilibri de fons i forma d'ell i de ningú més, crearà una obra perfecta des de tots els punts de vista. Es tracta d'obtenir una forma de tècnica estricta i matemàtica, sense una síl·laba escapada,

sense un sol punt escorregut, d'arquitectura impecable i indestructible, que suporti les màximes exigències crítiques, la qual tanqui dintre seu un fons de lirisme bullent, ardent i violent, sense cap figura morta, sense una sola imatge falsa, que de tan viu i indomable pugni a cada pas per trencar amb els punys, amb els peus o amb el cap, la presó de cristall de la forma. I quan haurem obtingut aquest equilibri de fons i forma ben nostres, veurem una cosa molt curiosa: podrem o no podrem escriure poemes, però si els escrivim, els escriurem absolutament perfectes, perquè si no els construïm perfectes, no els podrem escriure de cap més manera. Sortiran ben fets, o no sortiran de cap manera, encara que ens hi empenyem. Serà la perfecció malgrat nostre. Serem poetes o no ho serem. I heu's aquí com aquestes teories, que són anti-maragallisme pur, confirmen la bella dita maragalliana de que de poeta se n'és o no se n'és, i de que no existeixen poetes a mitges; sovint, en art, els extrems es toquen...

Però ai! que l'home abans que poeta és home. Nosaltres parlem del món interior i del món ex-

terior, i de llur equilibri, sense adonar-nos de que ve la natura i pren la part del lleó. Després de tantes teoritzacions esboçades, no podrem arribar a una conclusió que ens permeti perdre'ns en el món exterior, sense que el suprem equilibri del fons i de la forma, de la pura raó poètica que prediquem, en resti modificat? No hi ha una fórmula que, dintre mateix del temporal i la tenebra, permeti que consultem la brúixola a la claror nerviosa d'un llampec? La conclusió potser valdria més callar-la, sobretot a Catalunya, on, aviciats com estem a esguardar la poesia a flor de pell i d'una revolada, ens exposem a ésser titllats doctoralment de pedants, sense dret a apel·lació. Callar la conclusió és una obra de misericòrdia, però dir-la n'és una altra. Diguem-la, doncs. La conclusió, tremenda en la seva simplicitat, és aquesta: tot allò que és objectivisme és mentida; tot allò que és subjectivisme és veritat. Ja està dit. Però després d'haver-ho dit, quin estrèpit de coses molt amades que, dintre meu, vacillen, s'esquerden, trontollen, es trenquen i cauen!

A. ESCLASANS

Convivència peninsular

La Conferència del Dr. Adolf Bonilla i Sant Martín a l'Ateneu, sobre "Relacions entre les literatures peninsulars",—donada al marge d'unes lliçons que vingué a explicar a la Universitat de Barcelona sobre els nostres filòsofs i llur caràcter—més encara per la intenció que pel seu clar i simple contingut, invita al comentari.

En les circumstàncies presents—quelcom n'insinuava finament En Carles Soldevila—un homenatge al pensament català tributat dins un centre oficial per un castellà genuí del mèrit i la representació del Sr. Bonilla, un reconeixement de la ciutadania literària del nostre idioma, posat en peu de fraternitat amb el portuguès i l'espanyol, mereixen, prescindint de l'angle en què el conferenciant venia a situar-se, la nostra íntima gratitud. El professor de Madrid sembla haver heretat, amb la extensa i viva erudició de Menéndez i Pelayo, la simpatia del noble mestre per les lletres de Catalunya i l'amistat amb un nucli escollit dels seus representants, units en el culte a En Milà i Fontanals.

A refermar aquesta tradició de cordialitat i correspondència, invocant els noms prestigiosos de Ausias March i del Marquès de Villena, de Boscà i de Garcilaso, vingué a invitar-nos el Dr. Bonilla i San Martín. Es justa, desgraciadament, l'objeció d'En Soldevila: Per estrènyer llaços, com per

afluixar-los, cal a l'esperit un mínim d'*aisance*, de facilitat de moviments, d'auto-domini...

Però, malgrat tot, aquest intent generós no ha de restar ineficaç per manca de correspondència per part nostra. L'intercanvi intel·lectual, que salta el Mediterrani i no troba fronteres al Pireneu, no deu trobar-les a l'Ebre. Fóra poc gentil que ens refuséssim a una col·laboració que cap renúncia als nostres ideals no condiciona. Vingui en bonhora, si pot ésser, el lliure diàleg entre esperits lliures, l'oreig de la cordialitat que estimula la comprensió i dissipa els prejudicis, mentre el plet polític vagi seguint la seva marxa.

Es veritat que el nostre plet és quelcom més que polític; pertany a un ordre espiritual molt més íntim i pregon. Es cert, també, que per nosaltres—ni per ningú—no pot constituir la literatura un món apart tancat a les corrents de la vida nacional i universal, ans el contrari: la mateixa idea, el mateix sentiment, la mateixa passió que informen aquestes, són les que l'animen i vivifiquen. Però per això mateix, deuríem haver cercat sempre,—deuríem cercar, fins després d'haver renunciat a tota concòrdia amb els qui no són ni poden ésser de l'esperit,—l'amistat dels capaços de comprendre i estimar les coses de l'ànima, que en definitiva són les nostres.

M. FERRÀ.

Aquest número de
LA REVISTA
ha estat passat
per la censura militar

P a r t e n ç a

El gallaret tremola al pal major
i és una espurna roja en la blavor.
L'aigua, tranquil·la, cristallina,
sembla esglaiar-se al bes d'una gavina.
El vent és lleu i el cel és opalí.
Tocant el moll
amb les seves amarres, blega el coll
la nau, com un cetaci gegantí
que lluu sota el cel clement
amb una fulgor intensa;
blega el coll sumisament
mentre, a punt per la partença,
és un formiguer de gent.
En la calma del mar las i vençut,
i en la del cel, corprès i absort,
llença la multitud
son clam que mor amb el fresseig del port.
I aqueixa angoixa, en el silenci greu,
que torna més punyent l'últim adéu,
creix quan de sobte roda la cadena
de l'ancra i quan bruela la sirena.
Tot s'estremeix a sa veu fonda.
I el barco desamarra, panteixant,
com un gegant
que es deixonda.
L'aire és ple de sa ranera.
Pels flanc vomita brumera.
Esbufega, despentina
llargues grenyes de fumera,
i hom diria que patina
sobre el mirall del port que s'ennuvola,
s'esquerda i s'esmicola,
mentre solemnement se'n va el vaixell.
L'òpal del cel és cada cop mes bell,
l'oreig sembla més dolç
i la quietud del port més colpidora.
L'hèlix bat com un pols
i el monstre es desafora.
Al moll roman la multitud callada,
plena d'angoixa i de recança.
El navili se'n va. Cada mirada
és un adéu sense esperança.
Es l'adéu del que resta;
un adéu mut, ple d'amargor,
enterbolit pel plor
i que ningú contesta.

Mon esperit és una llàntia encesa

Mon esperit és una llàntia encesa
dins la negror de la insondable nit.
Una mà fatillera li ha sospesa.
Un déu inexorable li ha jaquit.

Ans que cremés aquesta flama viva,
res no existia en l'infinit pregon.
A la llum del seu flam, llàntia votiva,
com per miracle, jo he creat el món.

Món i esperit són una cosa sola,
fills de l'atzar en un mateix instant.
La llum i la dolçor qu'els enriola
donen la vida a l'un, a l'altre el cant.

Canta el meu esperit mentre s'arbora,
car si no crema i no es consum, no viu.
En mig de la negror devoradora,
si el món es mou, és que el meu cant li ho diu.

Mon cant crea sa glòria i sa bellesa
i exulta el seu dolor i el seu neguit.
La nostra vida és una llàntia encesa
dins la negror de la insondable nit.

ALFONS MASERAS

Una obra inèdita de Mossèn Cinto

El Sr. Joan Serra i Graupera, posseïdor del manuscrit de la llegenda inèdita de Mossèn Jacint Verdaguer, Amors d'En Jordi i Na Guideta, a prec dels admiradors de l'autor del Canigó, ha accedit a fer-ne una curta edició de bibliòfil. LA REVISTA es complau en oferir-ne les primícies als seus lectors, així com el pròleg que hi ha escrit En Valeri Serra i Boldú.

Dues paraules de pròleg

El dia 13 de maig de 1901 Mossèn Jacint Verdaguer va anar a Lleyda per a presidir els Jocs Florals.

El setmanari catalanista *La Comarca de Lleyda*, per a commemorar la presència de mossèn Cinto a la capital del Segre, va encomanar-me la confecció d'un número extraordinari que tot ell fos adreçat a enaltir la personalitat excelsa de l'autor de "L'Atlàntida".

Ara bé; de tots els treballs que integraven aquell número, n'hi ha un de fort interès. Essent catedràtic de Psicologia d'aquell Institut D. Francesc Masferrer i Arquimbau, co-fundador de l'Esbart de Vich i gran amic de Mossèn Cinto, vaig demanar-li que em fés un article de records del gran poeta, i entre altres coses que va escriure, diu el senyor Masferrer:

"No cal cercar la iniciació i orientació del cantor de "L'Atlàntida" i del "Canigó" en l'educació literària rebuda en l'estudi de mala mort del seu poble de Folgaroles ni en l'ensenyança no menys migrada (poèticament parlant) del Seminari vigatà, i, sí, únicament podrien trobar-se motius de inspiració en la vida camperola i pagesívola del mestre de Càn Tona en la solitària i platxerosa masia de *Riudeperes*. Així pogué excusar amb molta raó els defectes inevitables de sa primera publicació en l'*Eco de la montanya*, de Vich, esmentant que havia *nat i crescut com rosa de pastor, sens jardiner, ni aspre*, no tenint més saba o suc poètic que el de les cançons populars que són la seva llet.

Amb tan bon nodriment ja se'ns presenta, aital com ha estat després i serà sempre, en el segon assaig, intitolat *En Jordi i Na Guideta*. D'aqueixa llegenda tallada al patró de la "Mireia", de Mistral, i per escrúpols de consciència esqueixada o creuada per son novell autor, recordem encara, potser no del tot fidelment, entre las dolces memòries de l'Esbart, les dues primeres estances:

"Ninas gentils de la montanya ,
qu'en lo verger que'l Meder banya
a la fresca alenada del Tosa poncellau
en l'auba de la vida rialleras
ja que d'amor sou llamineras
veniu, rotllau-me falagueras
per parlà ab lo llenguatge que'ns dóna Déu vos
Que vull parlarvos d'una noya, [plau.
com sou vosaltres bonicoya,
i com vosaltres, filla d'eixos barals també,
i d'un fadrí els dos d'un poble
ros, ben plantat y de cor noble,
que guretant algun restoble
més d'una enamorades, l'haureu mirat ab plé..."

Referent a la desaparició d'aqueixa obra, qui en podia dubtar? Ho deia En Masferrer, que havia viscut els primers anys del poeta, s'assegurava que un capellà amic i company d'aquells temps li havia fet escrúpols i àdhuc n'hi havia esqueixat alguns fulls. Sense això, En Francesch Matheu, Director de la enyorada *Il·lustració Catalana*, en la qual s'havia publicat les *Excursions i Viatges* i el *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa* i tantes i tantes poesies del nostre autor, sé que li havia demanat pels *Amors d'En Jordi i Na Guideta*, però Mossèn Cinto li feia de resposta:—"El vaig posar damunt d'una viga a la cambra que habitava a càn Tona i se'l van menjar les rates."

* * *

Es possible que tot això sigui veritat; mes per sort en resta una còpia més o menys completa. A Mossèn Cinto ja li ve de lluny que una obra seva, petita o llarga la copiés i la tornés a copiar fent-hi totes les esmenes i correccions que se li auxantava, i essent així, com dic, és molt possible que les rates es mengessin un manuscrit, perquè es veu ben bé que no són exactament igual les es-

trofes que recordava En Masferrer de les que han arribat fins a nosaltres.

Si han existit dos manuscrits no és fàcil precisar quin dels dos era millor. Les cançons populars van ésser la llet literària del poeta, i prou que es coneix en la seva producció juvenívola, però feta una poesia no es cansava d'anar-la arrodonint.

Parlant un dia el llibreter Joan B. Batlle, em deia que ell havia comprat el manuscrit als hereus del Poeta. Aquest hivern, amb ocasió d'entrestir una biografia del Mestre, que s'està imprimint al mateix temps que aquest llibre, li vaig demanar que me'l deixés veure, i em va contestar que l'havia cedit a don Joan Serra i Graupera. El Sr. Serra me'l va mostrar amatentament, i després de llegir-lo plegats i de parlar i sospesar la conveniència de no privar de la seva lectura als admiradors de l'autor, majorment tractant-se d'un preuat document per a estudiar a Mossèn Cinto en els seus primers anys, va atorgar que els *Amors d'En Jordi i Na Guideta* fossin publicats en reduïda edició.

La còpia, l'estudi de la llegenda, l'examen del manuscrit, els preparatius d'aquesta edició de bibliòfil, quins moments d'emoció representen per a mi!

Es tracta d'un manuscrit de 201 × 135 mm., amb evidents senyals d'haver estat cosit amb un altre de més gros, el qual per la qualitat i grandària del paper i el color de la tinta, bé podria ésser un volum de poesies existent a la Biblioteca de Catalunya.

El paper es ratllat a la pasta, està escrit per totes dues cares, deixant un marge assenyalat amb llapis de 9 - 10 mm. Té 10 plec superposats, de quatre cares, excepte un al qual se n'hi va esquinçar la meitat, formant en conjunt 38 pàgines.

No hi ha blancs entre mig, sinó que la composició segueix sense interrupcions. La lletra és clara, amb ben poques esmenes, prova evident d'ésser còpia d'altre manuscrit.

* * *

Com deia molt bé el Sr. Masferrer en el fragment del seu article copiat més amunt, aquesta llegenda dels *Amors d'En Jordi i Na Guideta* és ben filla de la *Mireia*, d'En Frederic Mistral. Compari el lector la exactitud de metre i la disposició dels versos a la estrofa:

Lou Camarguen trantraio, tasto
Per conta soun esquino vasto;
Mai à sis ine neblous ie sèmblo quatecant
Qu'à soun entour tout fait que courre;
La tressusour ié mounto au mourre,
E. pataflòn! coume uno toure
Toumbo lou gran Ourrias, au mitarn dóu tres
[camp!...

No es tracta, però, d'un plagi ni remotament; la lectura del poema de Mistral li va donar la suggestió d'escriure els *Amors d'En Jordi i Na Guideta*, una història igualment d'uns amors contrariats, on els protagonistes són en ambdues obres dos pagesets, la qual cosa dona lloc a llurs autors ben coneixedors de la vida del camp, a escriure sengles planes de poesia bucòlica.

Ara bé; *Mireia* es va publicar a Avinyó l'any 1859 i al cap de dos anys va ésser traduïda del provençal al català per dos autors distints; En Francesc Pelai Briz i En Francesc Bartrina d'Ayenius. Suposant que el jove Verdaguer, pagès de Càn Tona de Riudeperes, hagués vist aquell any mateix una traducció de *Mireia*, tenia setze anys, fets, havia estudiat Retòrica i Poètica (curs de 186 a 186,) i ja deuria haver compost algunes de les poesies a la faisó popular que van ésser els seus primers assaigs poètics.

Si volem suposar que no el va escriure l'any 1861, segurament no va ésser més tard del 1865. Penso així recordant que l'any 1865 va ésser premiat per primera vegada als Jocs Florals de Barcelona, i en tornar a Vich carregat de llorers (puix que a la festa de la gaia ciència li foren premiades dues composicions), el periòdic vigatà *El Eco de la Montanya* va publicar-li el poemeta *Dos màrtirs d'una pàtria o sia Llucià i Marcià*, que tenia fet abans, i no era ja una senzilla poesia juvenívola, un romanso, com deia el seu pare per a dir que feia versos. Demés, segons el testimoni de mossèn Collell, a aqueixa edat de vint anys "anava ja congriant en sa poderosa fantasia l'epopeya de *L'Atlàntida*, i si tan alt picava, poc devia distreure's embastant altres obres de certa volada, puix tot el que més, devia refer el que ja tenia escalarnat, com la poesietta *La ventura d'En Samarró*, que es converteix en *Lo roser del Mas d'Eures*, premiat als Jocs Florals de 1866. I la lletra i el color de la tinta i el paper igual en *La Ventura d'En Samarró* i en els *Amors d'En Jordi i Na Guideta* proven la seva anterioritat al *Roser del Mas d'Eures*, que és un romanso arrodonit i fet amb la traça de persona bregada a rimar. Altra ment l'any 1868, quan En Mistral va venir a la festa dels Jocs Florals de Barcelona, Mossèn Cinto, que havia remès un esboç de *L'Atlàntida* al certamen, malgrat no li va ésser premiada, va voler assistir a la festa pel gust de conèixer a En Mistral, del qual n'estava encisat, de des que havia llegit la *Mireia*.

* * *

Conjecturada, doncs, la data dels anys 1861-1865 com la més probable, havem de fixar-nos en ço que és el poemeta i en les circumstàncies en que el va escriure.

Era llavors un pagès que feia de mestre i ensem anava al Seminari de Vich unes hores al dia,

però essent extern, fent, com diu En Rierola, "meitat de pagès, meitat de viatjant", a la masia de Càn Tona, passava més temps que enlloc.

A Vich, per la seva condició d'estudiant fluixet, no tindria pas ocasió d'alternar amb professors i gent il·lustrada. Demés, devia marxar de la capital de seguida d'acabades les classes, per a reintegrar-se aviat a les ocupacions que l'esperaven a la masia; per tant, passava ignorat entre els mateixos estudiants, segons dita de mossèn Collell, fins que havent canviat la indumentària escolar, un tal Andreu Garriga va llegir en to enfàtic unes dècimes vallfogonesques celebrant el canvi. En Verdaguer hi va voler dir la seva i també va llegir unes dècimes satíriques. Aleshores es va revelar a tots. En Collell ja hi va veure un xic més quan li va llegir algunes altres poesies de les que tenia fetes entre les quals ja potser hi havia els *Amors d'En Jordi i Na Guideta*.

Si vivia més a Càn Tona que a Vich, el seu camp d'observació i de relació era només la pagesia i la naturalesa. Pagès era ell, entre pagesos vivia i la seva ànima de poeta que no respirava més que l'ambient rural, havia de rabejar-se pintant-lo en les poesies que feia fins que les seves ales li van permetre volar més alt.

Els *Amors d'En Jordi i Na Guideta*, són una

meravellosa mostra del seu coneixement de la flora i fauna camperola nomenys que els costums de la vida pagesa, tan admirablement descrits, malgrat la frase no respongui sempre al pensament i sovint desllorigui els versos per a trobar el consonant en aquella torturadora estança mistraliana.

Però, ¿qui hi repararà en les petiteses davant de la frescor de l'assumpte? Qui no restarà sovint admirat davant la riquesa d'imatges, l'afluència del lèxic, la precisió i justesa en els abundosos adjectius usats? Si alguna vegada, entremig de les paraules fines i tendres de l'idilli hi brollen paraules incultes, si en els apòstrofs d'En *Jordi* i En *Jep* hi surten paraules gruixudes, recordi's que pagès era l'autor i pagesos sos personatges, però no oblidem tampoc que en el model *Mireia* res no tenen d'acadèmiques les paraules amb que s'abraonen en *Vicens* i *Ourrias*, rivals també en aquella escena de batussa, la més imitada per En Verdaguer en els *Amors d'En Jordi i Na Guideta*.

Però àdhuc en això, demostrava En Verdaguer qui era i sobre tot qui havia d'ésser. De jove imita autors dignes d'ésser imitats i ja de jove concep i porta a terme la idea d'escriure *L'Atlàntida*, que ha assolit fama universal.

VALERI SERRA I BOLDÚ

R i a l l a s y p l o r s

*De las riallas
venen las plorallas.*

Las castanyeras ja son fora
vuyt dias ha en Jordi ja anyora
sa gentil Margarida,—son angel coronat
y ja li dona l'anyoransa
un llanguiment, una frissansa
com si ab sa perdua, ab sa privansa
de la sang de sas venas-s'hagués fos la meytat.

Las parauletas ja refresca
com lo such dolsós d'una bresca
que tal dia s digueren-alla a entrada de fosch
de las companyas al darrera
que posadetas de renglera
enrahonant per la dressera
mes endebant anavan-ja per eixir del bosch.

Ja se li apar sa hermosa imatge
de quant devall en lo boscatge
l'adeusiau se daren-ella ab lo brill aquell
baixant rumbosa per la costa
y'l sol anantsen a la posta
dels castanyers entre la brosta
bellugant y ponentse-son mocador bermell.

Ja abeu lo fresch tint de rosa vera
de quant balla la bolangera
podent ab sas manetes-de coto fi encaixar
las sevas rustegas morenas,
lo fi recorda de sas trenas,
lo xich dels peus en que s te apenas
sa verginal rialla,—son falaguer mirar.

Som en diumenge - en Jordi s posa
lo corbatí de vermello
pita, la calsa parda, lo gech de blau color
renta's la cara, se pentina
trenca un brotet de trongina
y de gayrell la barretina
posantse tras tras vas en-cap a missa major.

Vàssenhi al poble perque a missa
pude hi veura la per qui frissa
y potser que al sortirne li podra dir colcom
li podra dir que l anyora
que com mes va mes l enamora
dirli podra y pera a totahora
poder venir a veurerla-voldrà ser colom.

Y la hi troba al cap d una mica
que aprop sestava de la pica
de l aygua benehida-frissos, la vege entrar
fresca com brot de clavellina
en sa caputxa cosa fina!
balandrejant son cos de nina
lo coserret que cuasi-se podia engrapar.

Lo faldillo de cada festa
que de flors grogas de ginesta
sembrat apareixia debantal de sargil

porta i adins d una espardenyia
destret talo de justa empenya
lo peu bufo de gelre ensenya
xica base hont s assenta la pilastra gentil.

Presumida entra y quan a estendra
anava l bras pera aygua pendrer
sens pensar de la pica mirant al raco obscur
ensemps los dos se conegueren
ensemps rosats se desclogueren
sos llaviets y sen rigueren
ab lo riurer dels angels immaculat y pur.

Ella a son seti va aviarse
y allí plantat ell va quedarse
un y altre ab la pensa-ab lo desig de que
lo capellà anas ben depressa
pera habiat la mel quels bessa
poder vuydar del cor, la pessa
pera poder entendres-del que a la boca ls ve.

S acabà y homes ab la grossa
rua sortí a esperar la mossa.
En Jordi arraconat-se-a un canto de fossar
homes y dones aguaytantse
que ls llarch gambetos ells levantse
los mangots ellas atosantse
parlant de las viandas-y l temps veyia baixar.

Nos v fer ella esperar gayre
ab quell brill amb aquell aire
al temps de dir un credo-ja la veyia sortir
mes per temensa de malmetre
la flor que váli ella prometre
ab dolents modos escometre
no la gosa afins a esser-fora del cementir.

Del cementir al bell dessota
n hi ha una ronega casota
al baixar ab catxassa-ell per alla al dabant
fent com quell que no la veyia
ja al seu costat ella sesqueya
y giranse ell rodo, li deya
així per a estonassa-lo festeig entaulat

—Hola! que tal Guida trempada?"
—Mirat aquí y tú?"—paraulada
com he de estar la meva-amor tan prop vehent
molt be molt be pero fins ara
que no m banyava ab la llum clara
dels ulls d aqueixa hermosa cara
anava-ja ho pots veure-molt y molt malament.

—Vetaquí jo, vesque no t veyia
jo no se pas lo que s'ho feya
que sempre ab tu pensava-sempre somiava ab tu
tant si vetllava com dormia
vespre y matí de nit y día
y en que'm robasses l'alegría
de mes y mes pensarhi-sempre estava en dejú".

—Donchs ab en Jordi encara pensas
—Que no t ho dic? que ja temensas
de desamor tenías? d'oblit sentías tuf?”
—A la vritat si que m ho creya
que si algu mes l ullet te feya
mon brostat somni se desfeia
com grossa fumarella-de tramontana al buf.

Mes que pensàs de tal manera
no ten estranyis gota que era
de temensa, si sempre-ab tu estava pensant
si eras del cor menjar y beurer
ha! si m haguesses pogut veurer
patí'm diras hopots creurer!
de dolensa'm dirias-Jordi no m'apures tant.

I si't fes l'ala algun del poble
lo mes gentil y lo mes noble
sota't refradarias?” — Cap mica't dich que no
del pla en que fos un dia hereva
mentre'm diras Guideta meva
tota sensera sere teva
tota afins si volias — ma vida anima y tot,

Si altres fadrins acas volguera
manar me n veuen al darrera
pero com que en sa parla — no hi ha gens de dolsor
los truch a tots per sus burletas
parlar no saben d'amoretas
com en sabs tu tas parauletas
o-si! de las donzellas — son per estovà l cor”.

—No tant! tu si y per mes que ho sentis
no hi ha perill no que m desments
quant a la castanyada — te conegui, ab un mot
ab un sol mot que tu parlaves
del cor las alas me lligares
ab uns lligams tals que m deixares
prou me recorda encara—lo mateix que un ximplot.

I tu fugies cautelosa
com si fos jo una mala cosa
perque no men oblidat?—Quin patí aquell Deu meu!
en aquell punt donat haguera
lo cel, perdonam ensisera
per a tornar molsa roguera
anyivola borraja — que safava ton peu.

Mes que'n som ara de felissos
assoleyantse en los padrissos
de rasser eixa vella afins gelosa apar
los verderols que van pels ayres
los tio frescos pidolayres
pera escoltans sos dolsos ayres
plegan y afins me sembla — que no saben volar.

—Si així nascut llibres haguessen
y aletejar com ells poguessen
que dols fora lo viurer — pels enamoradets
com volariem per aquestas
valls d'espemallas y ginestas
que us en fariam ay de festas
que ten daria Jordi — de dolsos patonets.

Mes si tenim una hora bona
tu m deixaras d'aquí a una estona
y a veurems altra volta — qui sab quant trigaren

jo en lo carrer tu en la masia
veurem passar un y altre dia
y d'anyoransa y d'agonia
de dias y semanas — ay quants ne passarem!”

—O sí!! ja m sembla assaborirho
si en eixos ulls que ara em miro
en lo cel de tas miras — ay! jo m pogues quedar!
si en tos rutillets de cabellera
embolicarme jo poguera
si dins ta boca patonera
pogues fer niu Guideta no me'n hagues d'anar!

Daltres cosetas se parlaren
fins que en la esglesia repicaren
lo mitgdia, y encara que era ferlos bossin,
allavors si que se desferen
raque o no raque, se digueren
ladeu y prompte se perderen
carrer aball la noya — lo minyo bosc endins.

L'altre diumenge entrar a missa
major els dos frissa que frissa
haurian vist als dos — de l'esglesia al eixir
acostadets xarra que xarra
haurian vist als dos — de l'esglesia al eixir
que en lo cobert ronech sembarra
al abant de la casa — de sota l cementir

I la mateixa cada festa
los dos tocavan be la llesta
per a anarsen a missa y al?
ja estava solts la parra aqueixa
y sempre sempre la mateixa
no se desfeya la madeixa
afins que del mitgdia sonava l repicó.

Dura això cosa de cinc mesos
un dia pus quan eran fi promesos
eran com altrás voltas a dins no la veyá
assegudeta en la cadira
prou pels racons mira y remira
y pera veurer si entrá s gira
mes aixopla! la porta — clavada se manté.

De pensaments en mars s afonda
mes desseguida se deixonda — vehent de la trona
[pujar lo capellà
y de — Escoltem pui sera aquesta”
—Vejam vejам qui s'amonesta”
—Vejam vejам qui s'amonesta”
dels fadrins las veus baixas — al sentir per alla.

Resta quiet para la orella
pera saber que sera aquella
y no endevinarian — donzelletas qui fou?
pus no fou altre que na Guida
que ab altre mosso se marida
qual nom per ella una punyida
es que com si fos dada — per una fals li'cou

Abellerols si pels ombrívols
esbarzerars cassant mengívols
cuchs y morguits que saben — tan bons als vostres
tot fent voladas d horta en horta [xichs
presos entre urpa y urpa torta
del xuriquer, que dels ne porta
sa gemegor sentiren — sos afogats xirichs

Sabeu millor si poch ni gayre
pats l pobret del aucellaire
lilgada entre les urpes — d'altre festejador
vehent fugir sa cadarnera
vehent segar per dalla fera
sa ilusio mes falaguera
arran lo brostat arbre de son primer amor.

Que de son cel per sempre queya
l'estel hermos que li somreya
y dun cel de delicias — honja's vey a pujat
hont li semblava ja ficarse
de pler en rius pera anegarse
en un infern vehent enfonzarse
de llagrimas eternas — d'eterna soledat.

Las camas n'avànseli a asseurer
de tremolor perde de veurer
lo capellà semblantli com que fugia l'altar
salsa lo sostre y giravolta
tota la esglesia se revolta
y en la pilastra de la volta
tantost cahent en basca — se te d'apuntalar.

I queda així per llarga estona
ni de quant llevan Deu s'adona
quedant com una pedra anarcarat y dret
dret sense'l pit apunyegarse
plegar las mans y persignarse
sense resar ni agenollarse
de la derrera alsada — quant s'esdeve l'endret.

Las donas ja y la fadrinalla
fent del burleta la rialla
ab lo dit ensenyavan al beneyt encautat
que estant mes tiesso que cap roure
ni per un Deu volia's moure
y pude encara alsat lo coure
li haurian de l'esglesia — no sent en lo sagrat.

I com podia ferho'l poble
si en lo mon nou que se li obre
estat jamay havia — ni en los somnis d'ivern
si no sabia hont se trobava
ni que era allo que li passava
lo que perdia ni guanyava
si lo pobre patia las penas del infern.

Ab lo bum bum y xarradissa
que hi sol haver eixint de missa
al davant de l'esglesia — torna un poquet a soch
com d'un trist somni deixondantse
la manta roja al coll posantse
cap al cancell ana acostantse
per temensa de caurer — encara poc a poc.

Del fossà un cop a fora's troba
veu per descuyt l'hombrosa arcoba
que ab sos brots pampolosos — guarnia la serment
della per mes que ls ull naparta
en sos recorts sa men safarta
sa y sa memoria mes s'encasta
sa y mes son pit s umplena — d'angunia y de torment.

Ja no pot mes! com dos aixetas
los ulls sel obren y despetas
en llagrimas cohentas — sas entranyas y cor
a doll a doll per ells grifolan
y cara avall a raig rodolan
un pit que ja per dins ascolan
cremant per fora ab onas — cremantas de amargor.

Per a astroncar son plant anoma
sovint s'aymada sa coloma
mes debades, lo que era — urna d'ensens un jorn
lo que era gerro de dolsuras
s'estornat calzer d'amarguras
lo que un bany era d'ayguas puras
sestornat per ell ara — un purgatori, un forn.

—Donchs perque'm deixas dolsa aymía
diu, ara que ferte volia
un niuet aquí dintre — las alas del meu cor
que aviat hay tindre plegades
per ayre ahont mas alenadas
respirarias, abressadas
lo teu menjar y beurer — fora patons y amor.

De que t'he ofes jo? de que't queixas
que de mon tronch brosta t'esqueixas
per a empeltarte a un altre — migrat y de secà?
d'hont cauras mústiga abans d hora;
de mas entranyas robadora
com has donat aixi traidora
al porch mes sech y magre — lo mes sucos agla?

Mes perque així ton nom enlloro?
pude tu ploras com jo ploro
pude tu't desesperas — de neguit com faig jo!
pude pobreta t'apunyegas
vestit y trenas esllanegas
pudels llansols y coma regas
febrosa revolcanthi — del cor en la estretó.

Que tu m'aymavas no cal dirho
si endevinarho, si llegirho
se podia en tas galtas — com en son llavi fi
quant jo baixava a festejarte
ton presumirte ton clenxarte
ton lleuger ayre ton gronxarte
dóls que aymavas me deyan — y que aymavas a mi.

I apres daixo no'm ho digueres
quantas vegadas me vegeres?
d'un cop prou men recordo — encara mot per mot
ni del pla tot per ser hereva
mente'm diras Guideta meva
tota sensera sere teva
tota afins me digueres — ma vida anima y tot.

Pel camí aixis y en la masia
ploriqueja tot aquell dia
anant d un lloch al altre com un desesperat
crida que crida la besprada
no pera cap atzagallada
si pera ferli una enraunada
ab que s'afigurava quedar aconortat.

E L S L L I B R E S

"*Plautus*", novella de J. Calzada i Carbó. — Ilustr. Cat.

Una mena de narració extraordinària, amb un contingut essencial de novella arqueològica, arbitrada amb una dèria filosòfica transcendent i anormal. La contextura de les tres parts de l'obra, amb aquest doble teixit de reconstrucció històrica i de fantasia espiritualista, tramada en l'apèndix amb una tècnica literària diferent, contribueix a fer un poc desconcertant el propòsit i l'èxit de l'autor, i a llevar a la novella a bon tros de l'harmonia estètica natural a tota narració viva, quita de prejudicis ultrancers.

L'erudició profusa, potser no assimilada prou plenament ni amb prou art, fa una mica rígida la vitalitat orgànica de la novella. La fallera d'escatir un cas de metapsiquisme difuma la humana tebior dels caràcters. Fins i tot l'estil, no prou acuradament correcte i la faisó del pla o desenrotllament, fan que l'obra no pugui ésser dita definitiva, ni àdhuc — en sa tesi aparent — completament i reeixidament original.

Però malgrat tot, l'aportació d'En Calzada, que és més difícil i més apreciable per la rara condició de son gènere, està resolta amb interès literari i amb un desig respectuós i insistent de fidelitat a l'evocació, més sòlida certament que no la hipòtesi arriscada de la transmigració seriosa, que és motiu lògicament essencial de l'acció.

Com a intent nostrat i feliç de novella arqueològica, sobretot, i també com atrevida creació, força personal, "*Plautus*" mereix, no gens menys, advocar-se sota una ponderació sense regateigs.

Almanac de les Lletres: Mallorca. Flaires diverses de la literatura de la Illa germana, barrejades amb sentors líriques de la Catalunya estricta: espurnes, cançons, poemes, incorporacions, proses, comentaris, recollits amb un gest elegant de selecció, quasi sempre.

Ve't aquí el contingut de l'*Almanac*, on alguns noms nous mallorquins comencen a dir un cant encara impersonal, però ungit de la gràcia sonora i l'harmonia expressiva que és llur patrimoni regional i ancestral.

Lletres del meu molí, d'Alfons Daudet, trad. de Lluís Bertran i Carles Soldevila. — (Edit. Cat.).

No per més popular ni coneguda, és menys estimable el fet de la versió

d'aquesta obra de Daudet, que als vint-i-cinc anys consolidà el nom de son autor. Ben al contrari: la versió, així, fa encara relativament més ric el patrimoni de les aportacions nostrades.

El francès meridional—sentimental i cronista, alhora, dels fets i del paisatge—esplendeix en aquest aplec on la viva frescor de l'estil i l'àgil simplicitat narrativa, es mouen acoloridament, i sense distinció perceptible, des del naturalisme graciós—líric, diríem—fins a la creació faceciosa. Dins un simpàtic to popular, de conversa, les anècdotes prenen—segons llur faisó—als ulls del lector, tota sa amargor real adolorida, tot son encís sentimental espontani, tota sa picardia insinuant, tot el relleu descriptiu de la natura, tota la intensitat d'evocació de les figures.

Admirable "causeur", "farceur" deliciós, Daudet. Sobre tot quan la fidelitat a la terra és premiada en les planes amb la vida que hi guanyen el paisatge i les contalles ruixades de saborosa aroma tradicional, i que el palesen veremà de la humor pairal i poemàtica de Mistral o Roumauille, perquè la Provença hi fos recordada, si no en la llengua, en l'aire i en els motius de l'escriptor.

La traducció d'una obra d'aquest estil, requereix una llibertat de gest i una agilitat elegant, ensems que una viva comprensió adaptadora. Les quals coses han estat do fàcil a la traça doblada dels autors de la versió, que han sabut vessar-hi, dins la correcció present de l'idioma, la senzilla emotivitat i la tebior natural del solitari comentarista de Nimes.

A l'ombra de Santa Maria del Mar, d'Alexandre Plana. — (Edit. Cat.).

Sota aquest títol, d'un barcelonisme íntim, situa En Plana cinc narracions — potser només a la penúltima escauria el nom de conte — que serveixen generalment un to de vella ciutadania, d'acord amb llur ambient i llurs tipus.

L'autor, dins una penombra dolça, dins una mitja llum confident, apagada, fa destacar contra claror les ànimes que frissen, suaument, en les seves planes. Sobre tot, on és fetbellament i delicada — l'anàlisi d'uns esperits és en la primera de les narracions; ella dóna una sensació de melangia i de repòs alhora i batega lleument amb una tènue tremolor humana, faisorada com és de cara a un procés psíquic, i negligint-

s'hi, per tant, l'arbitrar-ne l'escassa acció externa — una mica difumada — en forma pròpiament novellesca: ella té un caliu sentimental, meditatiu i silencios de factura, que recorda l'aire — més inconscientment subjectiu i apassionat, però — d'En Lleonart, en "*El Camí errat*", sense que no gens menys l'emotivitat i l'ambient l'hi aparellin gaire.

Les petites tragèdies domèstiques, casolanes, que traeixen casos i tipus vius, informen el contingut de les altres proses del llibre, obra d'un narrador i comentarista alhora, que sap dosificar-hi tan bé i tan manyagement la ironia, que els personatges són vistos pel lector amb una amorosívola bondat, verge de tota rialla cruel, que en fa viva, per no dir viscuda, la visió llur.

Algun moment, les figures arriben a ésser mig caricaturitzades i el drama interior pren un to de veritable amargor, com una auto-lliçó d'adolorida experiència; és el cas de la "*Vida d'un actor*", una mica estereotipada i forçada, però reeixida de propòsit, com una de les històries de l'exemplari d'En Casellas. En "*Una història com moltes*", on l'evocació gentil d'un ingenu afer sentimental, és closa amb una dada psicològica, es resumeixen factors de la doble valoració feta adés. I les dues breus narracions finals, enfocades més superficialment, són les que — especialment, la que ocupa el quart lloc en el llibre — per limitar-se en apariència a l'eloqüent presentació de l'anècdota, tenen, consegüentment, una agilitat més pròxima a la condició de contes i tanquen un encant més lleuger d'estil, però no inferior al de les anteriors.

L'heretatge, escàs però existent, d'una breu tradició nostrada de comentaristes humans, palesa així en l'obra d'En Plana una bella supervivència.

Dolça llum, poesies de Pere Salom i Morera.

No podríem negar a l'autor d'aquest llibre la condició de poeta, tènueament, únicament obirador a través d'una manca d'auto-crítica que entela amb moments vulgars, amb incorreccions de llenguatge i manca de domini de l'expressió, la natural altificació del cant líric, no prou reeixit de forma, per bé que esponjat de sentiment i flairós de sinceritat viscuda.

En la humilesa personal d'En Sa-

lcm, feta poesia, trobem el dietari fidel i viu d'un "rodamón", on aquest situa els motius dispersos que, al pas, colpeixen la seva sensibilitat. Però això, sense que l'anècdota, potser per manca de força lírica, tingui un encís més que contingent, en molts casos.

No gens menys amb lleus davallades, a voltes, hi han en el llibre moments sostinguts de visió poètica, i troballes felïços d'imaginació ("La última fada del Montseny", "La tristesa del novembre" i sobre tot "L'infantament de la nit") que palesen en l'autor una evident traça d'estructuració dels poemes i un interès líric en ses concepcions, encara que en l'execució llur no sigui tan personal ni brillant.

El to lleuger, en el diàleg, algunes de les interpretacions populars i alguns moments de les cançons marianes, serven també una sana frescor terral, assats reeixida.

En Salom és més poeta del que ell es pensa, i podria aparèixer-hi més encar, amb el treball de depuració que un darrer retoc, d'auster bon gust, significa. Ell, però, en la simplicitat de sa bonhomia, en té prou amb què el seu cant bressi sols el seu esperit fi i impressionable, nodrint-lo amb el retorn d'una auto-evocació.

Besllums, de J. Puig Pujades: Publs. "Empordà".

No representa aquest segon llibre d'En Puig Pujades un guany positiu sobre el primer:—"Tragèdies de veïnat". Fins i tot, gosaríem dir que en aquest l'autor sabia treure més partit de les seves concepcions i donar major vivesa expressiva i més agudeses i estructuració al recinte de ses narracions que no en el segon. No gens menys, "Besllums", aporta a l'obra de l'escriptor Puig Pujades, nous matisos de visió, molt ben observats, i casos anímics d'una major complexitat, que fan més difícil llur resolució literària.

Predomina en aquest volum d'En Puig Pujades un to noble i tebi d'humanitat, que és ell sol una valoració moral de l'autor. I el llibre és un exemplari de lliçons—adés cruels, adés mofetes—de la vida, ni massa subtils ni massa harmònicament reals. Alguns moments sentimentals s'arrisquen amb una excessiva bona fe; d'altres irònics són febles de gràcia. Però, per contra d'aquest desnivell, En Puig Pujades, aprofundint-se, aparella al simple anàlisi agut—que li és fàcil i escaient—una més seriosa recerca psicològica en el teixit dels arguments—que li és més escàpola al triomf, però en la qual té veritable encert i fa notables troba-

lles; Així en "L'anònim", "L'Aquarella" i "La vídua jove", on la idea humana central és situada dintre justes proporcions, la sensació de realitat hi és viva i el cas moral ben dut.

Algun dels factors d'aquesta plenitud esmentada, manca de vegades en altres narracions del llibre: per manca de finor intuïtiva, o de traça d'ambient, o d'arbitració formal, o d'estetització o altificació anecdòtica. Però, així i tot, el temperament personal i honrat de l'escriptor, acreditada sempre encerts parcials a constatar, els quals són una garantia de benvinguda a aquest llibre que, pel seu to, es guanya palesament una devota simpatia.

Alicia, novella de J. Pin i Soler. —(Ilustr. Cat.).

Llibre escrit garbosament i sobre tot amb *desenfado*—diríem comentant-lo a la manera antiga.

No gens menys, cal afegir la salvetat essencial de què renunciariem de bona gana a la part que, dins el bilinguïsm de l'obra, pertoca al llenguatge català, per fer-ne gràcia generosa a l'espanyol, on hauria escaigut molt més unificar una acció que per la qualitat dels personatges i l'ambient, i per la manera, no salvada per cap ironia, com aquells hi són tractats, evoca massa el record d'aquell "Libro de la Patria", del propi autor, la paternitat del qual encara s'endevina en aquest següent llibre.

L'Ombra del lladoner, de Tomàs Garcès.—Imp. Omega.

En aquest segon llibre, Tomàs Garcès reprèn el camí de les "Vint cançons", matisant més el contingut i donant dins aquesta represa el to de la balada, amb un aire altament líric i personal.

Les cançons d'En Garcès tenen una trajectòria breu, aguda i simple: la motivació popular, quan les suggereix, s'estilitza per deixar només en els versos l'estela dreturera, límpida i fina de la línia central que aguanta el cant; el munta no com la línia fugaç d'un coet sinó amb la ratlla segura i cenyida del vol d'un falziot, acostant-se de tant en tant arran de terra per recollir-ne l'alenada.

El perfum d'aquestes cançons és un perfum vagarós, que vola entorn d'uns quants motius preferents, els quals el poeta sap ja d'antuvi fidels a la diversa confiança.

Si el lirisme rau en l'emotivitat, i ella té per essencial motiu la suggestió amorosa, i si el lirisme és, alhora, més que cap altre faisó literària, un convit musical, les cançons

de Tomàs Garcès són líriques per excel·lència, car un fons d'idilli les amara discretament—lluny de la anècdota pobra—i l'ornament musical les ompliria amb plenitud.

Cada cançó, efectivament, diu fidelment i íntima la sensació d'un estat d'esperit que hi és vessat. Cada una suggereix un germà paisatge, expressat esquemàticament, on les evocacions preferides hi són gramaticalment singularitzades per més guany de precisió. Cada descripció lírica té la tebior humana amorosida d'un cas sentimental.

Calia esmentar en son primer llibre el notable domini que sobre les imatges palesava Tomàs Garcès, qui sabia renovar-les amb lleugeresa i fer-ne un hàbil instrument de paradoxa, tot donant-les-hi una evident exactesa. Sense cap joc arriscat, lla on la visió es un poc més personal i subjectiva—com per exemple en els "Nocturns", que són un aplec de sensacions copsades amb una intensitat punxadissa, que personalitza més que mai els versos tot esqueixant-ne la freda serenor,—el record d'aquell do del poeta palesa una bella perdurança.

La nuesa interior d'aquestes cançons, tan ben salvada per la mateixa pureza que les despulla, justifica la simplicitat de llur estructura i de llur contingut. La vàlua d'elles, però, rau sobretot en aquella fidelitat interna, que les amara i els dóna el to, a una suggestió primària que les altifica i els encomana aquella dolcesa emmelangida o joiosa, segons la evocació s'escaigui.

En aquest camí d'avui sembla haver exhaurit Tomàs Garcès, dins la brevetat de dos llibres, les possibilitats d'una superació, per la facilitat i encert de tria de sa potència creadora. Quins nous guanys no ens cal ara esperar-ne?

Poemes lírics, de Rossend Llates, (Edicions J. Merli).—Imp. Omega.

Veu's aquí l'equilibri entre la emoció i la performança estètica, que és dir molt, sinó és dir tot.

El poeta sap la riquesa immensa del meditar i de passar el món exterior a través de la seva fesomia interna fins a valoritzar aquell món per la justa ponderació del cant.

Arribat aquí, al domini harmònic sense fallida, a la bellesa perfecta de l'expressió on el panteix emotiu és reduït a l'elegància clàssica del batec humà que eixamora el cant, aconseguit el refinat artifici i la fidel obediència en la diversitat del vers i de la paraula, Rossend Llates pot excel·lir igualment en diferents matisos concrets.

I així és, en efecte. Farà de la cançó el cinyell d'una visió fermíssima intensament, insensiblement subjectivada ("Eulàlia vora el mar"); o en la descripció, essent fidelíssim, es palesarà així mateix tan artista que en resultarà una personal superació ("Retrat"); o personificarà els atributs del viure amb una força eixuta i llisa ("A la mort", "A l'orgull", "L'infinit"); o jugarà amb l'anècdota i amb el vers, amb arriscada agilitat, regada d'humor, fina d'humanitat ("Cançó d'estudiant" i, diversament, "Estrella" i amb ironia més incisiva "Cançó eròtica", i, encara, més sentimental o lleugera "Glossa"); o en les "Estances a una donzella" els mots prendran una precisió galant que junyirà la gràcia a la transcendència d'una faisó originalíssima; o les sensacions del paisatge seran sobriament el marge de l'anècdota sentimental, ("Hora-foscant", "Autumne"); o altificarà les possibilitats d'un madrigal donant-li una nitidesa cristallina ("Aubada") o l'encarnarà meravellosament en una imatgeria suavíssima perfilada per l'encant del sonet ("Els ulls"); o renovarà una vella idea, amb senyorívola turgència, acompanyant-la d'una definitiva, ajustadíssima evocació amorosa; ("Amor vençut i triomfant"); o es limitarà a fer paisatge, també ("Egloga de juny"); o dirà la seva confessió anímica d'un moment, amb una noblesa desolada ("Nocturn") o expressarà la evocació delicadíssima de la seva intimitat pretèrita, que el record vetlla, en aquest magnífic poema, riquíssim de blana llum interior, que es diu "Infantesa"...

Pocs cops com ara el tòpic escauria de la comparança d'un llibre amb un joiell; en aquest cas tan ric de fulgors internes com formalment treballat.

Però aquest llibre mereix, demés, un crèdit ilimitat en el futur que cal obrir a aquest poeta. La cultura lírica d'aquest — en els poemes d'avui ben concretament palesa — la seva força i riquesa poètiques, i la seva efectiva voluntat de renovació que ha fet precedir d'un llarg treball, eternament inèdit, la publicació de son notable primer llibre, són garanties que auguren el rendiment, superable encara, d'aquest temperament líric, un dels més en realitat sòlids, sinó el més, dels apareguts suara.

"Moments", de Joan Mínguez. — Imp. Omega.

El gest, quan respon a una sinceritat i a una convicció, és ell sol una defensa. Per això "Moments", d'En Mínguez, no sols és un fet literari respectable, sinó originalment inte-

ressant. Té el grotesc virolament d'un ambient vulgar i de les coses quotidianes, ressonant en un to d'auto-ironia i de confessió amarga.

I vestint aquesta doble compensació, una imatgeria viva, de malabar habilitat; i una expressió tallada, cenyida, seguint fidelment el ritme interior dels motius i la individual condició llur.

La personal faisó literària d'En Mínguez, i sa psicologia agre-dolça, són concentrades en aquest terç llibre, que és indubtablement el més directament fill d'ell mateix, constituïnt un aspecte rar i grat d'"extradiscrició", que és, en el fons, avui, un alligonament.

Un llibre que és ben bé ell, com de pocs podria dir-se; on l'autor s'encara amb les coses, amb les imatges, amb el propi pus sentimental, o amb cirils consagracions, i amb traça de-seixida i irreverent hi juga amb habilitat, ho exprem cruelment, s'hi desvergonyeix a voltes, o ho blasma amb aspresa...

L'essència de poeta que batega sota el to de les paraules, és quasi sempre prou forta, però, perquè l'estètica hi sojorni dignament.

O. S.

CAL ESMENTAR

— La publicació "Els Contistes Catalans", i l'elegància literària que presideix el seu contingut, on els nostres escriptors poden assajar el cultiu d'un gènere interessant i pròpiament escàs a casa nostra.

— "Reliquiari", primer llibre de versos de Sixt Vilà.

— "La reedició, per "La Novela d'Ara" i la "Societat Catalana d'Edicions", respectivament, de dues novel·les cabdal, nostrades: "La Papallona" de Narcís Oller i "Els sots feréstecs de Raimund Casallas.

— La publicació mensual "El Guaita", espectador intel·ligent del món de l'esperit, i d'un to sincer i no condicionat alhora.

— "Contes d'amor", de Lluïsa Denis, d'una graciosa i fresca simplicitat, no exempta d'elegància, molt escaient a llur infantívola destinació.

— L'esforç editorial i disciplinat, de vast i ample horitzó, que, sota la direcció de Ventura Gassol, ha emprès la publicació periòdica "La Novella Estrangera" que peraça — i s'ho mereix com cap altra de similar — el trobar el nostre públic.

— "Cançons i rimes", primer llibre de poemes de Mn. Antoni Doltra, on el diletantisme espontani i planer d'un esperit humil i fervorós, canta, recordant aires llunyans en el

temps i amb un senzill primitivisme, la fe i la natura.

— "Del natural... i del meu humor", aplec de prosas diverses, de Joaquim Ciervo, d'un to que oscilla entre el comentari lleuger i l'articulisme vulgar, més adient a la tertúlia societària o al setmanari popularista que al llibre seriós.

— "Cançons a l'atzar", de Josep M.ª Ribera, dites amb la gràcia adolescent d'un primer llibre selecte.

— "Esclats de llum", de Mn. Ramón Pinyes, aplec de sonets escrits amb bona voluntat tant com amb esforç.

— "Història de la literatura catalana", de Josep Concerma, més completa, en general com a índex, que no apreciable com a reposat estudi crític.

— "La paraula viva", per Ivon l'Escop, on el fervorós i escollit apostolat habitual de l'autor es renova.

— "Setmana Santa i Vuitada de Pasqua", del Dr. Lluís Carreras, que dignifica l'exercici de la pietat en l'oportú temps litúrgic amb la excel·lència intel·ligentíssima i forta del comentarista i la noble bellesa de les versions santes.

— El volum VIII de les "Rondalles mallorquines", de Mn. Alcover.

— Els curiosos estudis d'època, mallegnyadament acomplits en llengua aliena, de l'Artur Masriera, recollits suara en el volum "Los buenos barceloneses".

— "L'avia" de Bôzena Kemeôwa traduïda directament del text per R. Slaby.

— *L'Almanac de les Arts de Sabadell*, amb excellent col·laboració literària i gràfica. Bell inici d'una empresa de la qual desitgem la penetració social i la solidaritat de treball que noblement augura.

— *El Curs de comptabilitat*, de Ferran Boter, dins la sèrie de publicacions pedagògiques de la P. de l'E. C.

— Les darreres publicacions del Foment de Pietat: *Devocionari Parroquial*; *El Sant Evangeli i els fets dels Apòstols*; *Exposició doctrinal i Història litúrgica de la Missa*, per Valentí Martí.

— *Anthologie du groupe littéraire de la Renaissance d'Occident 1919-1924*.—L. R. d'O.—Bruxelles.—Bona tria de vers i prosa. Excellent presentació i documentació sòbria i exacta.

— *Pèlerinages européens*, per André Germain (edicions Sagittaire.—París). Assenyalem la conversació a Florència amb Fritz von Unruh i la visita a Gorki. Assenyalem també la cordialitat total del llibre.

— *La croisade des longues figures* (editions du siècle), per Henri Béraud el qual en aquest pamflet ens ensenya que la noció dels fets s'aprèn més difícilment que la terminologia de les idees.

— *Les pas perdus*, per André Breton, volum 6 de la col·lecció *Les documents bleus*, de la N. R. F.

— *Lectures étrangères*, per Louis Gillet, dins la col·lecció *La critique de la casa Plon-Nourrit*, de París.

— L'enginy sense lassitud d'un dels sectors de més viva agudesia, sota les apariències de la banalitat, de les lletres franceses contemporànies, palesat, per exemple en el llibre *Par fil*

spécial, d'André Baillon (Carnet d'un Secretari de redacció.—F. Rieder i C. editors) i les anècdotes, historietes i indiscrecions publicades per la casa Crés. sota el títol *Le Gazetier littéraire*.— 1923.

— L'Almanac Occitan per a 1924 en el qual, en bona germanor són acollides les lletres catalanes.

— *D'une Nouvelle Conscience poétique et de ses moyens d'expression*, per Nicolàs Beauvain, edició de la Vie des lletres, estudi en el qual són desenrotllats aquests temes: Vers una síntesi generadora d'acció; Livisme actiu; La nova consciència cosmogònica o omnipresència mundial; Una

nova tècnica: el sinopsisme polipla; L'ordre vivent; i en el qual la generosa vocació de l'autor pledeja amb l'entusiasme de sempre sense defallències.

— MIRACLES, recull de poesies i prosa d'Alain Fournier, amb una introducció de Jacques Rivière (edicions de la R. R. F.).

— L'edició francesa de les obres de Mickiewicz, el poeta polonès autor de la esborronadora oda a la mare en la qual és dit que cal acostumar els infants al joc amb els instruments del suplici perquè perdin l'horror a la corda del penjat per la pàtria i a les cadenes de l'empresonat per la pàtria.

LES ARTS PLÀSTIQUES

ENRIC CASANOVAS El classicisme d'aquest escultor s'aguanta damunt del seu esperit, que interpreta les nostres donetes amb un equilibri digne de la nostra raça. Els grans mestres de l'escultura grega cada dia s'allunyen una mica més de la feina d'aquest home i—aquest és el millor elogi—cada dia s'hi acosten més tot dessemblant-si. Es que En Casanovas apoia el seu concepte estètic en la realitat, no en el Museu.

DIBUIXOS DE LES ARTS I ELS ARTISTES: Gent molt dotada la de *Les Arts*, però que apreta poc en l'estudi. Feu les excepcions que calguin.

J. MOMBRÚ: Un dels nostres artistes més fins i més estudiosos. Síntesis difícilíssima la d'En Mombrú: unir en una sola tela els conceptes neerlandès i italià de la pintura. Ver-

meer de Delft, Cézanne i, ara, Mombrú.

M. LLAVANERA: Un pintor desigual, però sempre fort. Remarcable l'equilibri del seu celebrat retrat de noia.

F. CAMPS: Inquietuds i indecisions.

J. DURAN: Aquest escultor, amb una gran riquesa de *métier*, és encara un neoclàssic.

TORNE ESQUIUS: Bondat de veure el món a través d'un vidre color de rosa.

IVO PASCUAL: Franciscanisme. La naturalesa és aquí dolçament dominada, com el germà llop.

R. B.

CAL ESMENTAR: Les exposicions Vila-Puig, a les Galeries Dalmau; Ra-

fael Senet al Camarin, Gustau Violet, a les Galeries Dalmau. Els evolucionistes: Apeles Fenosa, Josep Grañé i Joan Rebull, escultors, i Ramon de Capmany, Antoni Canadell, Julià Castedo, Josep Mompou i Joan Serra, pintors.

El III Saló Noncentista al Camarin: Rafel Tona, escultor i Ramon Carbonell, Alfred Figueras, Joan Sordé i Joan Vicens, pintors; Josep Aragay, a les Galeries Laietanes i Les Arts i els artistes: pintures de Rafel Benet, Ricard Canals, Domènec Carles, Joan Colom, Marian Espinal, Jaume Mercadé, Lluís Mercadé, Ivo Pascual, Enric C. Ricard i Josep de Togores; dibuixos de Marian Espinal, Pere Inglada, Xavier Nogués, Josep Ogiols, Josep F. Ràfols i Enric C. Ricart i escultures d'Enric Casanovas, Josep Duñach i Pau Gargallo, a les Galeries Dalmau.

LES REVISTES

ELEONORA DUSE.— Evadir-se, fugir, ha estat dit com una caracterització de la gran actriu.

Tota una generació catalana, d'aquesta fugida a la qual la mort posa un punt de pau voldria retenir-ne un moment.

Aquell moment propici al desplegament de moltes il·lusions ara immòbils que coincidia amb l'estada de la Duse a casa nostra i que avui invoquem com si Eleonora fos la musa del record.

JOAN SARMENT.— Vint-i-sis anys, però la malfiança és més granada.

Vint-i-sis anys, però la rancúnia és massa afinada.

Vint-i-sis anys i ja l'èxit no té espera.

Quina tristesa de vint-i-sis anys, prematurs la d'aquest home que utilitza les trapaceries de la tècnica dels titelles amb la calculada mesura dels homes segurs de reeixir sense creure-hi massa.

Les glòries franceses tanmateix eren més aplomades quan la majoria de l'esperit dels primers cabells grisos autèntics per fer-les triomfants en societat.

Als vint-i-sis anys la vida del món de la glòria no s'esmerça sinó a dir mal dels companys.

I aquestes enraonies no interessaven gaire als estrangers abellidors de la gràcia dels anys madurs entre l'egoisme i la tolerància que són l'espectacle de l'etiqueta de França.

PI I MARGALL I CLAVE. — La seriosa commemoració del primer centenari d'aquests dos homes exigiria la llibertat necessària per destriar de la seva obra el que és incorporable al nostre esperit i el que fou circumstancial o pertany als altres.

Per tal com el nostre comentari es coaccionat, cerquem en el silenci l'actitud que millor escau a la nostra llibertat d'esperit.

WALDO FRANK. — Americà del Nord, definidor ardit i de penetrant visió, del seu país sense poruguesa d'apropriar-se'l sota l'advocació de *Nostra Amèrica*.

Hoste de Barcelona, en plena banalitat de fira de mostres i de soroll oratori dels brindis a la manera d'una Amèrica espanyola inexistent ja, de la qual no en resta sinó el testimoni de la ineficàcia d'una conquesta sense lligam cultural i sense vigoria política, podem saludar-lo com l'home que en la seva *Amèrica* ha trobat la possibilitat d'una vitalitat enèrgica i verídica, desentranyable encara, i d'un concepte d'imminent creació.

També un desig de coherència i d'articulació conscient guspireja en el desig de la paraula nova de l'Amèrica llatina cansada d'esterilitat i cridadora de la realitat del seu esperit. Així nosaltres que havíem dit la nostra simpatia a Ruben Dario, el poeta de Nicaragua, a José Martí, el polemista cubà, a J. Enrique Rodó, el pensador uruguay, al poeta mejicà Amado Nervo, a l'argentí Leopoldo Lugones, al columbià Carrasquilla Mallarino, al xilé R. Jaymes Freire, i que en els mestres com el gran educador argentí Sarmiento, o com Gutiérrez Nájera, el finíssim renovador mejicà, i Ricardo Palma el formidable historiador del Perú i en els més significats capdavanters de les modernes promocions des de l'arborada Juana de Ibarbourou fins al dominicà Henríquez Ureña, als argentins Manuel Gálvez, P. González i Horacio Quiroga, als uruguayins Carlos Reyles i Vicente Salaverry i d'altres, hem assenyalat el camí d'una grandesa vària i inèdita superadora d'una unitat que ha estat l'engany de molts contents superficials, hem pogut enaltir avui la presència de *Waldo Frank* amb paraules d'ell mateix que si tenien ressò a tota l'Amèrica cercadora de la seva veu, poden tenir també ressò a casa nostra amb perfecta interpretació nostrada:

"Per a nosaltres la pàtria és una promesa i un somni. No un somni d'infantesa dins el qual la realitat no té la seva part, sinó un somni de joventut curull d'ansies reals..."

"Nosaltres creiem ésser els veritables realistes perquè creiem que l'ideal és la essència de tota realitat. La pàtria ens és certament una promesa i un somni. Però no més perquè ens cal descobrir i mestrejar les complexitats de la nostra terra trobarem en ella en tota la seva puresa la prometença i el somni que són la nostra fe".

"De nosaltres depèn el resultat de l'aventura de fer vivent la pàtria que es avui un mot místic. De la qualitat del nostre esforç depèn la qualitat de la pàtria creada per nosaltres".

EL PUNT JUST. — Ni xenofobs ni derrotistes ni badocs de l'actualitat. Volem el guany del treball que féssim per la nostra terra, sense les depressions ni els entusiasmes dels inèdits de tota la vida que van de l'un extrem a l'altre extrem.

El to enlairat dels dos extrems l'han donat els dos articles que reproduïm a continuació.

El to de falagueria del moment ha estat recollit bé en algun misatge, bé en els comentaris escaducers de la premsa estrangera, exemple el *Times* del 24-25 març, *l'Europe Nouvelle*, 22 abril). Esperem la normalitat de la comprensió de Catalunya el dia que l'hauem merescuda, mentrestant meditem la justa exigència dels nostres deures, lluny de tota personal utilitat i lluny també de tota possible rancúnia venjativa o de tota banal dispersió de tertúlia política i literària, aprofitant la lliçó dels articles que reproduïm.

Terra Cofois

Per a la Colla dels Cofois, tan arrejada i tan acreditada a Catalunya — si ha sofert alguna minva jo, mal cor que sóc, no me'n doldria — una contracció dels llavis és encara quelcom de diabòlic. Qui sap Mare de Déu el que esdevindrem, però el fet és que naixem cofois. Cofois de la nostra moralitat, perquè no triguem a adornar-nos que tenim més vocació per a les costellades que no per a la delinqüència. Cofois de la nostra idealitat, que ens alegra el nervi òptic i l'acústic sense obligar-nos més que a fer el plaga anant amb compte o a cremar-nos en confiança. Cofois de la Rambla. Cofois del Mediterrani. Cofois de l'abundor dels automòbils de punt. Cofois de les dones boniques, que ens encenen els ulls, i de la dona de casa, que és un àngel. Cofois dels nostres polítics, del Tibidabo, de la Universitat Industrial, de l'Enric Borràs. Cofois de la Sagrada Família i del "Siglo". No pot estrenar-se una

comèdia catalana, que no n'estiguem cofois. No hi anem, però n'estem cofois. No pot inaugurar-se una botiga vistosa, no poden ésser repintats els tramvies, que el nostre cor no es badi com una rosa. Sembla mentida que ens passin tantes de coses belles i delitoses. *El Día Gráfico* no pot donar l'abast a redactar-les, els jocs a cantar-les, els carrers de l'Eixample i les torretes de més amunt a contenir-les.

Aquest sentit de complaença fa honor a la nostra bona jeia. Es una vanitat infantil, al sopluig dels bons sentiments. Es una de les delicioses característiques dels temps primitius. Barcelona és una mena de mel i mató, però d'una mel i mató que es miressin a si mateixos amb un aire embadalit. Però en el fons no és pas el que tenim, sinó el que no tenim. el que ens fa fer aquesta cara de babaus felços. Com que en el nostre país no hi ha grans embranzides per a heure milions, sentim la beatitud d'un passament. Com que no tenim cultura organitzada i ramificada, el criar mitja dotzena de savis i de poetes ens fa una il·lusió gran. Mancats d'institucions directives, ens dàvem una pila d'importància amb la Mancomunitat. Mancats d'aquella idealitat que no pensa en la dona a l'hora del perill, d'aquella idealitat que us abassega el seny com una follia, us consum com la tuberculosi i us sacseja com el mal de Sant Pau, se'ns estufava el cor cantant un himne o assistint a un àpat servit per la Casa Regàs. País d'aficionats, província, terra de cofois.

El trist és que tota aquesta psicologia de pessebre s'acabarà. Fins ara tot ens ha reeixit, tot ens ha sortit a la mesura de la modèstia del nostre desig. Hem volgut mirar per casa, i hem arribat a tenir quartots; hem volgut una política que sense portar les coses a punta d'espasa, fés un cert farrigo farrago, i l'hem tinguda; després hem volgut una mà forta, un brau general que ens tregués del damunt el corcò sindicalista, i cor que vols cor que desitges. Tanta felicitat espanta. Endevineu algun parany de la història.

Sota aquest cel tan dolç, entre aquests voltants brodats d'arbrissons amables, són capaços de venir-hi, d'aquí dos o tres segles, gent emmurriada. Gent que ens faran patir de l'empenta que tindran. Gent amb una ambició de vida no gens escrupulosa. Lladres, com els que van inventar-se Roma. Desorellats com els que van fundar certes ciutats americanes. Pirates i contrabandistes, com els que crearen l'imperi anglès. Barbes Blaves, que mataran sis o set dones.

Bruixots d'aliret esgarrifós, que es menjaran les criatures de viu en viu. Gent cruel com els cartaginesos, que, però, s'immortalitzaren per la gosadia de llurs periples. Gent pèrfida com els grecs, que en la finesa de llur duplicitat inventaren la filosofia i l'art pura.

Perquè no hi ha temps que no torni, ni atavisme que la vida no conservi en nosaltres, baldament callat i potencial, i els catalans no sempre havien estat com són avui: a l'Edat Mitjana a tot arreu els tenien per de la pell de Barrabàs; volien fer passar la seva, eren susceptibles i a l'enemic daven el Déu te guard d'una destrallada. Aquella gent que us deia jo, portarà un moviment que, si avui el poguéssim imaginar, faria arrufar el nas a més de quatre, començant per molts de pares de família que es deien separatistes, i n'eren cofois, de la mateixa manera que eren cofois de la Rambla.

Ara, sabudes aquestes horribles coses — preneu-les, si voleu, per averanys fantàstics d'un astròleg sense reputació — tornem a gaudir, amb més delícia, la nostra felicitat natural. Badem els ulls, la boca, les potències davant l'eterna primavera, l'etern diumenge barceloní. I si algun empantanegament, alguna petita molèstia vingués a interrompre el nostre embadocament idíllic, mirarem de tirar-ho a les golfes de la desmemòria, ajudats per un viatge a Caldetes, una cobleta de la Pilar Alonso o el tortell del diumenge.

BELLAFILA.

La Catalunya d'ara

Alguns alts esperits de la intel·lectualitat catalana han coincidit recentment en una ofensiva formidable contra la Catalunya dels nostres dies. Reben els cops violents de la pedregada els homes d'ara i els d'una mica abans, i els rep sobre tot el nostre poble en les seves qualitats racials. Amb una insistència que demostra que existeix un objectiu o almenys un propòsit, en aquestes darreres setmanes han abocat damunt la nostra terra els adjectius coents, irònics i sarcàstics. Sabem prou la pregona catalanitat d'aquests esperits, i tenim per seguir que llurs intencions són nobles. Ells volen burxar l'amor propi dels catalans, volen fer-los sang a l'ànima, per provocar una reacció que els purifiqui i els enforteixi. Però ni aquesta finalitat catalanesca de l'ofensiva pot fer perdonar la injustícia essencial que enclou.

Nosaltres sostenim, contra els que diuen o escriuen el contrari, que l'ac-

titud dels catalans en el present període no és en general mereixedora d'escomeses denigrants. Si aquesta actitud no arriba a ésser tal com podria desitjar-se, tampoc és tal com es podria témer. Qui compari les actituds successives dels catalans en les crisis de la pròpia història, a partir de l'ensorrada política de Catalunya a principis del segle XVII, s'adonarà del progrés immens realitzat en la darrera centúria. Si la Catalunya d'ara no és dramàticament heroica, tampoc és abjecta. No som almogàvers. Tampoc som gent vil. La Catalunya quieta està per dessota de la Catalunya febrils dels dies gloriosos. Però està per damunt de la Catalunya humilment bellugadissa d'altres dies de tristesa.

Quan aquell que es mou, té per costum de fer-ho en el sentit de blincar-se, d'abaixar-se i rebaixar-se, l'estar quiet és ja un progrés; el més difícil, el més digne progrés intern. La quietud no és el redreçament. Tampoc és l'ajupiment. Qui es feia la illusió d'una gran ventada de març immediata, se sentirà decebut. Qui, coneixent millor la història del nostre poble en els segles de la davallada, temia recaigudes doloroses, ha d'estar content. Nosaltres ho estem d'aquesta manera relativa. No ens fiariem massa dels homes que, d'una revolada, passessin històricament de la docilitat manyaga a la revolta encesa. Tindríem por que l'endemà d'haver-se esvaït la foguerada rebel, tornés a l'anterior manyaguera.

Creiem que és una greu errada el presentar la Catalunya d'ara com a inferior a les Catalunyes dels segles passats. Hi ha hagut, en el curs del temps, Catalunyes més altes. N'hi ha hagut de molt més baixes. Si no ens trobem avui en la resolndor del cim, tampoc son en mig de la fosca o misèria dels últims graons.

No volem dir que calgui callar els defectes del nostre poble. Ni els d'ara, ni els de sempre. Ni els que són fills de la sang, ni els que són fills de les circumstàncies. Convé que els blasmem tots, tants com n'hi hagi i tal com sigui. No val, però, a exagerar-los enormement, ni a inventar-los. Hem d'inspirar als catalans la voluntat de fer-se millors. Però no hem de presentar-los tan caricaturescament degenerats que hagin d'averkonyir-se d'ells mateixos.

I quan retraïem els defectes de la raça, renunciem a fer-ho amb les armes de la befa. Més val l'insult que no pas l'humorisme enverinat. Si volem dir covard al nostre poble, diguem-li-ho així mateix, amb la paraula nua i crua. No cerquem la fórmula grotesca de dir-li flonjo i

llaminer. No és pas d'ara que als catalans, i sobre tot als barcelonins, els plauen els tortells i les confitures.

Convindria que els esperits malcontents adoptéssim un criteri en llurs agressions contra la pròpia terra: i aquest criteri podria ésser el de no exigir al nostre poble més d'allò que cadascú de nosaltres s'exigeix a sí mateix. Solament en nom d'una superació exemplar pot extremar-se l'atac contra les qualitats del poble. Si pot ésser útil i fecunda l'acció revulsiva, ho serà amb la condició que vagi acompanyada d'una humana comprensió de la nostra història i de la nostra psicologia. Al capdavall, sovint trobarem dins nosaltres mateixos, en un recó de la nostra ànima o en un aspecte de la nostra vida, un motiu per ésser indulgents. Sovint hi haurà en nosaltres alguna paradoxa individual que podrà servir per explicar i perdonar les febleses col·lectives.

TEATRE INTIM. — Oblidades les revistes d'antany. Envellits els cenacles de la fi de segle i dels primers moments. Camí de la fatiga les revistes i els cenacles d'ara, i ja veieu: En Gual i les il·lusions d'En Gual intactes amb la frescor juvenil del primer dia.

No li arriben les desfetes; ignora les fallides dels esperits escèptics; alterna, febrós d'adolescència, amb els més dissociats camarades, servint-li la crítica com de joc físic entre el bany i el descobriment del món.

Imposible tota revisió i tota valoració objectiva davant de l'obra d'En Gual, animador de les empreses del Teatre Intim.

Respetem la Joventut.

Ell es tan jove, que per solemnitzar la nova sèrie de representacions selectes s'acompanya de Plaute i d'En Riba. Certament, però, només una primera juvenesa té, sense vacil·lacions, l'instint segur de les coses eternes.

LA RAMBLA. — Rovell de l'ou de la nostra Barcelona, la d'ahir, la d'avui, la de demà. Via estreta i allargassada, de traçat tortuós i de planta irregular; via provinciana i allhora metropolitana; Rambla dissimètrica i plena d'imprevist com a creació natural que ets; carrer febrós i triomfal, pel qual constantment s'escola el corteig atapeït dels ciutadans, els metecs i els viatjants que hi desembarquen des de tots els indrets del món civilitzat i del món feréstec, colorit i llampant de mil exotismes; corteig multitudinari, divers, apressat, sempre canviant; corteig que ningú sap d'on surt ni on

s'enquibeix. Rambles brunzents, Rambles estrepitoses, Rambles sonores de l'ocellada lliure i de l'ocellada empresonada; Rambles florides i embaumades, de colors de Primavera eterna; Rambles dels llibreters, dels còmics i dels confiters, dels pastissers, dels emblanquinadors, dels banquers i dels restauradors de païdors; Rambles dels ramblistes; Rambles dels teatres més barcelonins de tot el món, dels teatres europeïstes; Rambles de l'Acadèmia de Ciències i dels bars, dels cafès intel·lectuals i històrics, i dels cafetons de marineria; Rambles capçades de mar Mediterrània, de "mare nostrum", que diuen els anglesos; Rambles capçades de tota llei de vaixells de vela i de vapor, de fusta i de ferro, anant i venint per totes les rutes de la mar immensa, de vaixells que vénen expressament de l'Àsia i de l'Amèrica per-re-us, i que s'embadaleixen i glateixen davant vostre, anhelant saltar a terra i recorre-us de cap a cap com els tramvies i els soldats i les criades; Rambles famoses, que veiéreu el pas de Don Quixot i la quitxalla que li plantava la llufa; que veiéreu l'arribada, la mort i passió de mil Carnestoltes consecutius; que presenciàreu l'arribada de reis i reines, cardenals, bisbes, nuncis i generals, arxibisbes i ministres, i almiralls i mariscals de França, tots triomfants i més contents que un gos amb un os; Rambles memorables que veiéreu la crema dels convents i l'esbroncamment dels consellers de la Corona; Rambles amotinades i barricades; Rambles del Niu Guerrer, de la Rua i de la processó del Corpus, amb els gegants al seu davant, totes perfumades de groc i de satí; Rambles de les garrotades colonials, inconsútils i negreres; Rambles! Rambles dels aparadors enllaminadors, sense fi ni compte; Rambles cosides de botigues i botiguetes, de rètols i d'escaletes; Rambles dels bastaixos, dels badocs i de les bombes de dinamita; Rambles d'En Girona Pobre i de l'Amo de la Rambla, d'En Canonge i del Noi de Tona, del I-Era-Bó i d'En Rubaudonadeu; Rambles de les manifestacions populars amb banderes i pendons de borles i de gorres frígies, i lires, i aliances, i amistats, i triangles, i globus terraquis, i vellut, i sarrells, i tota mena de fraternitats amb xaranga; Rambles que aneu a la plaça de Sant Jaume i a l'Havana; Rambles que només us arribeu al Pla de la Boqueria; Rambles amples, desertes i humides de la zona del port; Rambles dels casinos confortables dels Dependents i dels amos del comerç i de la indústria, i fins de les arts plàstiques, i de l'aviació de co-

loms i d'aviadors; Rambles de la Virreina i del marquès de Comilles, de l'església de Betlem i del quiosc de Canaletes; Rambla dels bescanvis i de les administracions de loteries; dels flirts ràpids i agosarats entre dependents i modistetes, al migdia; dels flirts romàntics, manyacs i prometedors de les set del vespre; Rambles ramblíssimes que us descabdelleu com una colossal serpentina viva, des del cabdell de la plaça de Catalunya, que en conté latents prous per arrambar tota la bola del món i tornar al Born, que serpentegeu fins a trencarvos en el zig-zag de les escales del moll de la Porta de la Pau, i que hom diu si continuen per sota l'aigua fins enllà de la Barceloneta i de la illa de Mallorca; Rambles plenes de Canaletes i d'Estudis i Santes Mòniques i Sants Joseps, curulles d'ocells i flors, enramblant la ciutat com un engarlandament i acomiadant joiosament el dol de tots els enterraments de la parròquia de Betlem i fins els morts i tot, que se'n van a l'altre món tots aconhortats del fruit ramblaire; Rambles que amb el vostre bleixar, i el vostre fer i desfer, i el vostre dir i desdir empleneu de rambladureries les gasetes barcelonines d'ençà que el "Brusi" és el "Brusi", i que ramblegeu uns plàtans que han vist el rei Amadeu, la tornada d'En Polavieja, l'arribada d'En Cristòfol Colomb i la bomba del "torin"; Rambles que us penseu que aquesta vidassa ha de durar sempre; Rambles de Barcelona, oiú: Hom parla de desramblar-vos. Barcelona s'ha emplenat de desrambladors, que fan veure la padrina als arrambladors. Arramblament o desarramblament, "ecco il problema", que deia En Zacconi. El problema ramblístic està damunt la taula municipal. Hom no parla d'altra cosa: els problemes universals desapareixen davant del problema ramblístic que acapara l'atenció de tothom a Barcelona i fora de Barcelona. El problema soviètic, la pujada del Labour Party, ja no compten. El feixisme ja no ens fa trencar cap cama. El problema de les reparacions, el de la moneda, el del Marroc, esdevenen menyspreables davant de la desramblització possible de Barcelona. Per parlar-ne vingué expressament el gran Einstein i se'n va haver de tornar sense resoldre res. Plàtans ramblejadors, i vosaltres principalment, oh Rambles sepentejants, ara estretes, ara amples, no oblideu que a Barcelona no val a badar, vetlleu o dormiu amb un ull, que la ramblòfòbia està a l'aguait; enllestiu la defensa i digueu la darrera paraula en aquest plebiscit que ara està en doina per saber si hom us conserva

la vida o bé si hom us la lleva per a sempre. Qui ramblejarà el comiat del dol del vostre enterrament, si vosaltres, Rambles ramblíssimes, voteu la pròpia desaparició? Qui piularà en les branques dels plàtans que conegueren el rei Amadeu i En Sol i Ortega, si vosaltres, Rambletes caríssimes, signeu la sentència de mort dels plàtans? Qui ramblejarà, a Barcelona, si vosaltres deserteu el lloc d'honor que de tants anys ençà defenseu des del Portal de Santa Madrona fins al Portal de l'Àngel? Oh, Rambletes, oh Ramblones estimades, no vulgueu morir! Aneu a la Seu i toqueu a sometent, aixequen el poble, arrenqueu-lo tumultuosament de les llars emperesides; aneu a cercar la bandera de Santa Eulària i poseu-vos en marxa cap a la plaça de Sant Jaume, després pel passeig de Muralla, a cal virrei: tot el poble us seguirà. En ésser a la plaça de Sant Jaume i al pla del Palau, crideu ben alt el vostre voler de Rambles trasbalsades i espatllades per tots els espatlla-carrers de l'Univers, i amb tots els pulmons, més eixordadorament que mai, crideu: Visca la Rambla sense entrebancs! Visca la Rambla lliure!!

(De *La Publicitat*). JOAN SACS.

DARRERA DEL "CROUPIER". — Es troben, en llegir la història, crims que se'n poden dir sintètics, que resumeixen l'estat social, i fins polític, d'una època, i que de vegades, com en el cas de l'assassinat del mujik curander Rasputin, a Rússia, són el preludi de profundes transformacions històriques. La corrupció crea un buit social, per manca de carn sòlida, i puja, per una mena de llei biològica, una altra carn més sana, verge en sa violència, a omplir el sot rosegat pel cranc. Així els barbres arribaren a substituir bona part de l'element llatí disolt en el podrimener de Roma; la gent folla, però verge, de la Revolució Francesa, liquidà la corcadura dels Lluïsos, i la barbàrie bolxevista ha dit prou a la ingent corrupció tsarista.

Per això els que hem seguit d'uns quants anys ençà amb atenció els problemes del joc en aquest país, i més els qui han sofert l'experiència de sentir-se en contra el pas de gairebé tota l'opinió pública, desfavorable a les actituds intransigents, d'una banda trobem natural la cosa, i gens de sorpresa pot causar-nos aquest crim enciclopèdic, que és l'assassinat i robatori de l'Ambulància de Correus en l'Exprés d'Andalusia. I d'altra banda, en pensar-hi, ens agafa la tremolor de les catàstrofes històriques que tanta gent, de totes les qualitats i esferes, s'afanya a preparar.

Hi ha en els afers del joc tres tipus, i ara es veuen ben marcats. El diletant, el tècnic i el protector. El diletant, és el senyoret de casa bona o que actua d'aficionat, però ensorra de debò, cases, honors, dots, patrimonis, mesades i fins, quan convé, vides humanes. El tècnic és el croupier, nom principal en els drames del joc i en els sainets de la política. El protector és qui assegura als altres llibertat, vida i negocis, i, en general, cobra aquesta assegurança. No cal insistir en demostrar que, sense aquest sant patró, sense aquesta ombra amiga de darrera el croupier, aquest s'extingiria, i el "chico bien" no es ficaria en temptacions.

I quina és, oh lector, aquesta ombra protectora que sopluga el croupier, que el comandita i que empara i cria la fillada dels seus somnis ferotges i voluptuosos de diner i de sang? "Els baixos fons socials". Heu's aquí el tòpic de les gasetilles. Ai, no! Aquests fons, aquests subterranis tenen una escalinata tan ampla i una teulada tan alta, i tanta gent hi cap, que molts s'hi troben que no s'ho pensen.

Darrera del croupier i del "punt" hi ha en primer terme tota la xarxa immediata dels qui per anomenar-los amb algun mot gentil en direm els "impunistes". Es tota una organització, una federació, un sindicat. Contra llur força invencible res val. Fins l'Estat s'hi doblega i s'hi trenca. El joc és un misteri com la masoneria, i, alhora, un costum brutal, públic, cínic i indispensable com els toros". Es una segona naturalesa en aquest país. Amb regularitat, amb intervals, la freqüència dels quals no és més d'una quinzena, llegiu noves o sentiu a parlar de fugides, desfalcs, robatoris, estafes, suïcidis. Si els diners pertanyien a l'economia privada, penseu que és cosa del joc. Si eren de l'economia pública, cosa del joc, també.

Un escriptor de Madrid, el senyor Crespo de Lara, ve dient, fa alguns anys que si el joc és detestable en els simples ciutadans, és pernicios mil vegades més en els funcionaris públics. Quan el senyor Crespo de Lara, diputat maurí, i especialista en la crítica del joc, a les obres i documents del qual em remeto — que en llibres i escrits meus sovint he reproduït — en les darreres Corts interpel·là el Govern perquè no atacava el joc amb més eficàcia, la major part dels diputats se n'hi reien a les barbes. D'aquelles rialles vénen aquestes ploralles. Fóra bo de saber qui reia i convidar-lo a presenciar, si els executen, la mort dels condemnats per l'actual crim.

Darrera dels croupiers hi ha — hi havia, almenys — el polític. El polític-influència i el polític-govern. Tots vosaltres m'heu sentit cridar en contra i condemnar el pacte amb el diable, el pacte de l'autoritat amb el joc, que a casa nostra, copiant-ho d'altres cases, va ésser durant certa època, *horresco*, encara, *réferens*, pacte del joc amb la Caritat Cristiana. Això últim es va desfer. La Pastoral dels Bisbes de la Província Eclesiàstica Tarraconense, data 3 de març de l'any passat, condemnant amb frase terrible els mals del joc i els diners del joc, restablí la doctrina en virtut de la qual els asils i els instituts benèfics de Barcelona i altres ciutats catalanes, no puguin donar als pobres i als malalts el pa i les medicines comprats amb la sang de l'Orts i d'En Lozano, amb la sang i l'ànima d'En Teruel, amb l'honor i tal volta amb la sang també d'En Sánchez Navarrete, En Piqueras i En Donday. Però no tenim dades per a saber si aquesta doctrina ha estat promulgada a les altres províncies eclesiàstiques.

Ah! que n'hi havia de gent darrera del croupier! Hi havien els *sociòlegs* del tipus del senyor Burgos Mazo, qui en ésser ministre de la Governació intentà el reglament del joc, i de fet organitzà els tractes del joc amb la beneficència, segons ell mateix explica i presta defensar en el seu documentadíssim i instructivíssim llibre "El verano de 1909 en Gobernación", que fotografia ben bé allò dels "estats socials" i "estats polítics" d'un país, que dèiem en començar. D'aquest llibre suculent són els següents textos: "Fragment d'una lletra d'un governador civil al ministre: *Interpretando sus instrucciones suspendí todo juego, y hoy, personas respetables y de prestigio en la población, pertenecientes a diversas clases sociales, me interesan permita el juego, invirtiendo su producto en beneficencia.* (P. 222). Més avall escriu el propi ministre: *Son innumerables las cartas que recibí, incluso de personas o entidades muy respetables, para pedir tolerancia, para abogar por que se jugase en algunos círculos, etc.* (P. 228). Aquestes persones "muy respetables y de prestigio" són les que formaven els quadros dels cèlebres "Comitès de Obra Benéfica y Social".

Hi ha també al darrera certs teòlegs casuistes, que absolvien tot això..., com absolvien també els atemptats socials de la sèrie A, com a remei contra el Capitalisme, i després els atemptats socials de la sèrie B, com a remei contra el terrorisme. Però tota aquesta fauna s'ha desat ara, una mica.

Però qui no s'ha desat, però qui no es desa són els casals del joc, els centres i palaus del joc, invencibles, inexpugnables, indestructibles: ells el mantenen, ells garantitzen, per tant, la continuïtat de sos efectes i productes. Són els Casinos de luxe. Mentre no es desin aquests, perillaran tots els ambulants de tots els correus i de tots els expressos d'Espanya.

Em permetré copiar-me a mi mateix, i és del 25 de febrer de l'any passat la cita: "Ara mateix s'està veient a Barcelona, com la resistència de sis casinos dits *aristocràtics* ha fet fracassar l'acció moralitzadora del poder públic". Es allò dels *baixos fons* que acabem de dir!

Tot és fer Història, lectors!

R. RUCABADÓ.

(De *La Veu de Catalunya*).

PAUL VALERY. — El desencís del temps enganyant-nos amb la presa esquemàtica o amb la minutització comentada de totes les coses i de la expressió de totes les coses: Aquest és el càstig de les belles lletres d'avui arreu del món.

Homes amb cupiditat, homes sense ambició.

Cal l'exemple dels grans ambiciosos que ens tornin el gust de la grandesa i ens situïn altra vegada dins un Renaixement.

Catalunya febrosa del presentiment de l'ambició màxima ha saludat Paul Valery, el més noble poeta de la França d'avui perquè, vencedor del temps, ha cercat no l'expressió abreujada o comentada de les coses, sinó la verídica comprensió de la ment que és la fórmula pura de les coses.

P. E. N. CLUB. — S'ha celebrat la primera reunió general de la delegació catalana d'aquest Club, i ens cal lloar-ne l'estricta discreció i la normal polidesa amb que es definí la convivència de la gent d'esperit freturosa d'una mica de diàleg que trenqui el costum dels monologaires decebuts i dels violents interjeccionals.

COMMEMORACIONS. — De vegades els centenaris s'escauen el mateix any aplegant noms diversos com el fris d'una sala de lectura de Biblioteca Popular: Kant Byron, Ronsard, Joubert.

No volem nosaltres aquesta paranteria rotular. L'estudi dels nostres amics i la confiança que sense presses en faran a LA REVISTA, anirà assenyalant les fites de la nostra commemoració.

CAL ESMENTAR

— *Philosophies*. Nova revista ben presentada dins la qual Max Jacob, Jules Supervielle, Jean Cocteau, P. Drieu La Rochelle i Philippe Sautpault ens adweraran una vegada més el desmenjament dels homes que han volgut tastar totes les coses.

— *Demain*, recull antològic dirigit per Raymond Escholier.

— *La Renaissance d'Occident*, sempre, interessant, sota la direcció de Maurice Gauchez.

— *Le arti decorative*, de la casa editorial *Alpes* de Milano.

En el número de febrer publica una interessant informació de l'expo-

sició internacional del moble, darre-
rament celebrada a Barcelona, i tra-
dueix els mots que el nostre crític
d'art En Benet ha dedicat en aques-
tes planes a l'esmentat certamen.

— *Il carroccio*, revista catòlica de
Milà, en el número de març, de la
qual comença un estudi de G. Pram-
polini sobre la moderna poesia cata-
lana.

— *Gasetta de les arts*, nova revista
catalana d'informació, documentada
d'arts plàstiques, d'història de l'art i
d'arqueologia, dirigida per Joaquim
Folch i Torres.

— *Intervencions*, revista mensual
d'arts i lletres, que dirigeix Paul

Deurrée amb la finor i l'amplitud
que el caracteritza.

— *Orizzonte italico*, revista men-
sual de literatura i d'art.—46, Via
Mazzini, Trieste, 7.—Itàlia.

— Es estudis darrerament publicats
a la *Nouvelle Revue critique* sobre la
poesia lírica alemanya.

— El curs sobre la renaixença li-
terària de la França meridional, per
J. J. A. Bertrand, director de l'Insti-
tut francès de Barcelona.

— El cursos extraordinaris de pri-
mavera organitzats per l'Institut de
química aplicada. Assenyalem espe-
cialment el curs Wolfgang Ostwald.

— Les conferències dantesques a la
"Casa degli italiani".

Aquest número
ha passat per la
Censura militar

LA REVUE DE GENÈVE

Directeur: **ROBERT DE TRAZ**

Internationale, mais non internationaliste, la *Revue de Genève* est un organe de liaison. Elle groupe des écrivains représentatifs de chaque nation, afin qu'il s'expliquent. Revue de civilisation comparée, elle donne chaque mois, grâce à des collaborateurs de tous pays, l'image vivante et contemporaine d'un monde où personne ne peut plus s'isoler.

	Un an	Six mois	Prix du numéro
Suisse	Fr. 32'—	Fr. 17'—	Fr. 3'50
Etranger (argent suisse) .	» 40'—	» 21'—	» 4'—

Pour tous renseignements s'adresser à la S. A. des Editions «Sonor», 46, rue du Stand, Genève.

EDITORIAL CATALANA S. A.

BIBLIOTECA LITERARIA

Les millors obres dels autors catalans i les obres més famoses de les literatures estrangeres traduïdes pels nostres més il·lustres contemporanis.

Subscripció a 12 volums a publicar durant l'any 1924. {

Barcelona	24 pessetes
Fora	26 »
Estranger	29 »

EDITORIAL CATALANA

Rambla del Centre - BARCELONA

Edicions PATRIA

Subscriuiu-vos a la

HISTORIA DE CATALUNYA

de n'ANTONI ROVIRA VIRGILI

Ho podeu fer en les següents llibreries: *Verdaguer*, Rambla del Mig; *Puig i Alfonso*, a la Plaça Nova; *Editorial Poliglota*, carrer de Petritxol; *Nacional Catalana*, Gran Via, 613, i en la nostra direcció: Diputació, 95; telèfon 157 H.

LLIBRERIA NACIONAL CATALANA

GALERIES LAIETANES -:- Gran Via, 613 -:- Telèfon A-4902

PUBLICACIONS DE LA REVISTA

ADMINISTRACIÓ: RAMBLA CATALUNYA, 125

Darrers llibres publicats. — *Càntics de mar, d'amor i de mort*, per F. Soldevila.
Tercer llibre de poemes, de J. Millàs-Raurell; *L'ànima oberta*, poesies de F. Sitjà; *La Gesta dels estels*, poesies de J. Salvat-Papasseit; *La joia del camí*, poesies d'Antoni Closas; *L'emotivitat popular en el cançoner de Catalunya*, per Joan Fornell; *Entre la crítica i l'ideal* (tercer recull de Moralitats i pretextos), per J. M. López-Picó.

LIRICS MUNDIALS. — *Poesies d'A. Chénier*, traducció de Joan Arús, pròleg de Gabriel Alomar.

En premsa. — *Assaig sobre els moviments socials a Catalunya en el segle XIX*, per Manuel Raventós.

En preparació. — *Recull d'articles*, de R. Benet; *Assaigs*, de J. M. Capdevila; *Poesies*, de Joan Badia; *Tractes amb el poble i altres assaigs*, de Tomàs Garcés. — *Altres llibres*: d'Ildefons Suñol, Alexandre Galí, Gabriel Alomar, Joan Crexell, J. Puig i Ferrer, Ramón Raventós, Clementina Arderiu, Francesc Cambó, M. Vidal i Guardiola, Cristòfor de Domènech, Josep Pla, J. M. Junoy, Enric Jordi, J. Estelrich, Carles Soldevila, Ricard Permanyer, Carles Riba, J. Ferran i Mayoral, Dr. J. Bellido, etc.

VOLUMS D'ART; Torres García i Manolo Hugué.

En estudi. — *Antologies populars de la Revista*: Els trobadors catalans, Les cròniques, Els Jocs Florals, etc.

Viatges. Memòries, Epistolaris: Records de Joan Maragall, per Josep Pijoan.

Lírics mundials: Leopardi, traducció i pròleg de Tomàs Garcés; Rupert Brooke, Goethe.

R. RUCABADO: *Els Editors i la llibertat de l'art.*

JOSEP ARAGAY: *La pintura moderna catalana, la seva herència i el seu llegat.*

CLEMENTINA ARDERIU: *Cançons i elegies.*

JOSEP M. LOPEZ-PICO: *L'infantament meravellós de Scharazada.*

MIQUEL POAL ALAGALL: *Mots plaents i desplaents.*

ANTONI ROVIRA VIRGILI: *El Nacionalisme.*

JOAQUIM FOLCH I TORRES: *Meditacions sobre l'arquitectura.*

JOAN SACS: *La pintura moderna francesa fins al Cubisme.*

ALEXANDRE PLANA I ALTRES: *L'obra d'Isidre Nonell.*

MIQUEL FERRA: *Cançó d'ahir.*

LL. NICOLAU D'OLWER: *Literatura catalana. Perspectiva general.*

ENRIC JARDI: *Les doctrines de George Sorel.*

J. M. LOPEZ-PICO: *Moralitats i Pretextos.*

J. FARRAN MAYORAL: *La renovació del Teatre.*

E. DURAN REYNALS: *Quatre Històries.*

JOSEP M. DE SAGARRA: *Cançons d'abril i de novembre.*

FERRAN SOLDEVILA: *Exili.*

CARLES RIBA: *Càntic dels Càntics i Llibre de Rut.*

JOSEP CARNER: *Les planetes del verdum.*

ALEXANDRE PLANA: *Contrabaedeker.*

JOSEP M. TALLADA: *Les doctrines de P. J. Proudhon.*

GUERAU DE LIOST: *La ciutat d'Ivori.*

JOAN ALCOVER: *Poesies bíbliques.*

FREDERIC CLASCAR: *La filosofia catalana en el segle XVIII.*

JOSEP ARAGAY: *Itàlia.*

MERCE VILA: *Les Hores.*

MIQUEL FORTESA: *L'estela.*

CARLES RIBA: *Primer llibre d'Estances.*

J. M. LOPEZ-PICO: *Dietari espiritual.*

J. BOFILL I MATAS: *Les joventuts catalanes.*

P. M. BORDOY-TORRENTS: *Els pobles d'Orient.*

J. FARRAN I MAYORAL: *Diàlegs dels déus, de Llucià.*

JOAQUIM FOLGUERA: *Les noves valors de la poesia catalana.*

VENTURA GASSOL: *La Nau.*

SALVADOR ALBERT: *Amiel.*

PERE BENAVENT: *Epigrames.*

JOAQUIM FOLGUERA: *Poesies.*

J. FARRAN I MAYORAL: *Lletres a una amiga estrangera.*

JOSEP ARAGAY: *El Nacionalisme de l'art.*

MARIA MANENT: *La collita en la boira.*

JOAQUIM FOLGUERA: *Articles.*

TRINITAT CATASUS: *Vendimiari.*

CARLES RIBA: *Escolis i altres articles.*

ERNEST M. FERRANDO: *Vida d'infant.*

R. RUCABADO: *Elogis.*

JOSEP S. PONS: *L'estel de l'escamot.*

FRANCES PUJOLS: *Recull d'articles de crítica artística.*

JOAQUIM FOLGUERA: *Traduccions i fragments.*

FERRAN SOLDEVILA: *Càntics de mar, d'amor i de mort.*

J. MILLAS-RAURELL: *Tercer llibre de Poemes.*

CARLES RAHOLA: *La dominació napoleònica a Girona.*

FRANCESC SITJA: *L'ànima oberta.*

J. SALVAT-PAPASSEIT: *La gesta dels estels.*

ANTONI CLOSAS: *La joia del camí.*

JOAN FORNELL: *La emotivitat popular en el cançoner de Catalunya.*

J. M. LOPEZ-PICO: *Entre la crítica i l'ideal.*

LIRICS MUNDIALS:

M. MORERA I GALICIA: *Venus i Adonis, de Shakespeare.*

MARIA ANTONIA SALVA: *Les Geòrgiques cristianes, de Francis James.*

JOSEP LLEONART: *Poesies de Richard Dehmel.*

MARIA MANENT: *Sonets i Odes, de John Keats.*

JOAN CAPDEVILA ROVIRA: *Les flors del mal, de Baudelaire.*

JOAN ARUS: *Poesies d'A. Chénier.*

ESCRITS POLITICS:

E. PRAT DE LA RIBA: *Per la llengua catalana.*

NARCIS VERDAGUER I CALLIS: *La primera victòria del catalanisme.*

ARTISTES CATALANS CONTEMPORANIS:

JOAQUIM SUNYER.

ENRIC CASANOVAS.

XAVIER NOGUES.

JOSEP CLARA.

TEATRE DE JOSEP M. DE SAGARRA:

L'estudiant i la Pubilla.

ALMANACS DE LA REVISTA:

Anys 1918 i 1919.